

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Laupäeval, 4. okt. 1975

Nr. 76 (4066)

17. aastakäik

BALTI AKTSIOON USA-KONGRESSIS KESTAB EDASI

WASHINGTON (VES) – Balti riikide huvides enne Helsingi konverentsi alustatud kongressiaktiooni teine järk algas USA Esindajatekojas vastavate resolutsioonide esitamisega Esindajatekoja liikmete Alfonso Belli, Joshua Ellbergi ja viimati Frank Annunzio poolt. Uusi resolutsioone on tulemas. Esindajatekoja välissuhete komitee esimees Thomas Morgan on varem teatanud, et komitee on nõus aktsiooni jätkama. Senati republikaanide rühma juht ja välissuhete komitee liige Hugh Scott teatas kirjas, et tema teades tuleb Balti riikide küsimus seoses Helsingi konverentsi seisukohtadega lähemal ajal üksikasjalikumalt arutusele Senati välissuhete komitees.

Frank Annunzio esines Esindajatekoja üldkoosolekul suure kõnega tema poolt Balti riikide küsimuses esitatud kahe resolutsiooni põhjendamiseks. Toome allpool need resolutsioonid täielikult:
H. Con. Res. 388:

Kuna USA andsid kolmele Balti riigile Eestile, Lätile ja Leedule 1922 täieliku diplomaatilise tunnustuse, ja Kuna Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit okupeeris kolm Balti riiki illegaalselt 1940 ja

Kuna priinuse ja vaba valiku kontseptsioon on ikka alles elav USA-s nagu ta seda on olnud pidevalt Iseseisvuse Deklaratsioonist saadik, ja

Kuna Nõukogude Liit on 1940 saadik rakendanud venestamist, mille tagajärjeks on olnud Balti riikide rahvaste religiooni, keele ja kultuuri maha surumine, ja

Kuna eesti, läti ja leedu rahvad on nendele väga kallid hinna eest osutanud ja jätkavad vastupanu osutamist vene taotlustele neid rahvuslikult hävitada, ja

Kuna USA rahvas on pidevalt osutanud suurt sümpaatiat nende kolme vabariigi rahvastele, eriti nende orjastamise ja nende maa-de sead-
Järg lk. 11

Soome ja eestlaste Under

Mag. phil. Maret Pääkkilä esinemas Stockholmis Eesti Ühingu soomestatud Marie Underist (EPL-foto Trummer).

Stockholmi Eesti Ühingu (selline on juba mõnda aega uus Eesti Rahvuliku Liidu nimi, milline on oma peale võtnud omal ajal eksisteerinud eesti seltsi funktsioone ja vastavalt kohaldanud ka oma nime) oli laupäeval, 27. septembril Soomest küllalisreferendiks toonud Eesti Majja mag. phil. Maret Pääkkilä, kes praegu on eesti keele lektoriks

Tampere ja Turu ülikoolides. Sündinud eestlasena, naturaliseerunud abileku kaudu Soome kodanikuks, on ta aastate jooksul tegelema Eesti-Soome kirjandusevahetuse probleemidega ja kõige sellega, millega on toime tulnud. Päevateemaks esinemisõhtul oli aga eestlaste suurluuletaja Marie Underi tutvustamine põhjapool Soome lah-

te. Nagu referent, keda alguses teravitas Eesti Ühingu esimees Nikolaus Metslov, võis konstateerida, on tõkeprobleemid olnud ka hüümükeelte vahel küllaltki rasked, kuigi Underi luule tõlkeid on tehtud rohkem kui – vahelduva tulemusega. Muu hulgas on teda tõlkinud raitmet puhku Otto Manninen.

Referent leidis, et eriti luule

tõlkimine on õrn asi, kuna tuleb edasi anda sõna- ja tunde-üldsuse, mis võivad saada vale värvingu. Mis soome keelde puutub, siis on see pikasõnalisem ja vähepaendlik, eriti kus selles esineb vähe ühesilbilisi sõnu, millede poolest jälle eesti keel ja ka luule on rikas. Toome küllalise ettekandest kokkuvõtte järgnevas EPL-is.

125.000 kr. riigitoetust eestlastele

Invandrarverket on EPL kuulmist mööda teinud otsuse nn. organisatsiooni-toetuse kohta eestlastele. Nii on reserveeritud 125.000 krooni kahe eesti keske organisatsiooni jaoks, kelleks on Rootsi Eestlaste Esindus ja Eesti Komitee.

Need kaks peavad ettepaneku esitama summa jagamiseks. Kui kokkulepet ei ole võimalik saada ühise ettepaneku niol, siis otsustab jagamise Invandrarverketi juhatuse.

Tähelepanu äratav ühelt

poolt see, et kõrvale on jäetud mitmete teiste organisatsioonide poolt esitatud toetuse-avaldused, samuti ka asjaolu, et mitmekordselt vähemala Läti rahvusrühmitel on määratud täpselt sama suur toetus, 125.000 krooni.

Soliidseima teatmeteose võltsfaktid

NEW YORK (EPL) – New York Times raporteerib, et üks maailma tuntumaid ja soliidsamaist teatmeteoseid "Encyclopedia Britannica" on saanud piinlikku olukorda, olles revideerimata ja kriitika üle võtnud 15 artiklit Moskva allikatest N. Liidu praeguste osariikide, nn. liiduvabariikide kohta, nende hulgas Eesti, Lät ja Leedu. Sel lihtsal põhjusel, et teatmeteos annab edasi Nõukogude propagandaaleid jooksval lindil.

Uue "Encyclopaedia Britannica" ilmumisel, kus varasemad, tõsioludele (ja mitesovjetite teadlaste koostatud) tuginevad kirjeldused N. Li-

du valdusse sattunud maade ja rahvaste kohta, on asendatud N. Liidu organite (propagandaagentuur Novosti) poolt
Järg lk. 11

Palme vastus USA-sse

NEW YORK (VES) – Rootsi peaministrilt Olof Palmelt saabus New Yorgi Eesti Majja järgmine kiri:

Ülemaailmne Balti Nõukogu – tänan märgukirja eest, mille teise saatsite ühenduses hiljutise Euroopa julgeoleku ja koostöö konverentsiga. Ma olen sellega tutvunud ja kirja üle andnud välisministeeriumile. Olof Palme."

Märgukirja Rootsi valitsusele viis delegatsioon koosseisus: Eesti Rahvuskomitee esimees Ilmar Päär, REE büroojuhataja Ahti Pae, REE väliskomisjoni aseesimees Ants Kippar ja läti kesknõukogu esimees Imant Freimanis.

Boikott peatas reisid

Rootspoolne Hispaania transportide punktiblokk tabas eeskätt neid rootsi suvitajaid, kes pidid Hispaaniast charterlennuga koju sõitma. Paljud, nende hulgas ka eestlased, olid sunnitud Hispaaniasse jääma ootama boikotiaktiooni lõppu.

Boikott tabas muidugi ka Rootsiis puhkusele sõitjaid, kes kanna ette oma puhkusereisid olid tellinud. Rootsi kindlustusseltsidest teatas Fölkam, et ta on valmis teadustud määralt hüvitama kindlustatud, kuigi otseselt ei ole tegemist "force majeure" juhtumiga.

EPL

Laupäeval, 4. okt. 1975

Surmanuhtlus

Surmanuhtlus on tsiviliseeritud ajastu ja demokraatlikult mõtteviisi juures midagi vastikut, millel on küljes keskaja hõngu. Sellepärast tekitavad surmanuhtlused peaaegu alati reaktsiooni, kas siis individuaalset või üldist.

Just praegu on üldine rahvusvaheline reaktsioon puhkenud surmanuhtluse tõttu Hispaanias, kus Madridi keskvalitsus on kehtestanud surmanuhtluse, kes sellise relva on valinud oma vabadusvõitluse efektiivseimaks. Nende surmaotsuste taustaks on Hispaania peaministri ohukaskmine ja paarikümmet politseiniku mõrvamine.

Vanatestamentliku silm-silma ja hambahamba-vastu mentaliteedi loomulikkuse avalduseks on vägivalle vastuastmine vägivallega, käesoleval juhul surmaotsustega. Hispaania autoritaarne valitsus leiab ilmselt, et ta on sunnitud just sellisel reageerimise poliitilistel põhjustel, kuigi ta on teadlik maale ohtlikust välisest reaktsioonist, mis on lähenev meelte üleskõltsimisele koduõiguse ajastust. Koduõiguse tunded elavad edasi rahvusvahelises vaskluses, pealegi ei ole Hispaania kõige majandusliku progressi juures tagasi läinud demokraatlikule korrale. Olukord, mis on takistanud kuni seniseni Hispaania "salongilõulikuks" muutumist paljudes rahvusvahelistes organisatsioonides, kuigi nendes on vastupanu püüdnud idadiktatuurid.

Idadiktatuurid omakorda on egoistlikel motiividel õhutanud Hispaania vaenamist, et enda diktatuuril tähelepanu kõrvale juhtida — ka surmanuhtlustelt, mida seal ohtlalt ja kergekäeliselt tarvatakse, kas siis vastavate kohtuotsustega või lihtsalt KGB-otsustega. Idas lastakse inimesi maha vahetpidamata — on need siis poliitilised vastased, kes on juba läbi teinud aastakümnetepikkuse vangistuse või tavallised raa-matöödajad, kes võitisid ja pisivargustega püüdnud süsteemi puudusi asendada.

Nagu rootsi ajakirjanduski on juba tähele pannud, ei ole need hukkamised suutnud läänes mingit pahameelt ega opiniooni tekitada, kuigi näit. pisivargused ja võitisid lääne õigussüsteemis vaevalt on roimad "surmanuhtluse-klassist". Seda aksepteeritakse kui N. Liidu "siseasja". Halvem on

muidugi lugu N. Liidu poolt kehtestatud rahvaste poliitiliste inimeste ja vabadusvõitlejate kohtlemisega, keda teadupärast on sadu tuhandeid saadetud sundsumisele, vangilaagritesse ja lastud seal pikaldaselt surra.

Need, kes ikestajate vastu on võidelnud baskide viisil relvaga käes, on tembeldatud bandiidideks ja mõrvariteks ning omakorda seadud hukkamismeeskondade ette — täpselt samuti kui Hispaanias. Kuid ilma, et selles peale jaheda sõnumi läänes mingit jälge jääks.

Miks ei tekita idapoolsed surmaotsused, vaimuhaiglastesse saatmised, orjalaagrid, usklikke tagakiusamised jne. proteste läänemaailmas Hispaania-kalibril? Kahtlemata ei ole siin süüdi mingi "ühe-külgsed südamestunni", vaid rohkem ühekülgsed opiniooni-kuuldavate massimeediumide reaktsioon, kuhu on teadlikult sisse ilmunud vasakäärmuslased.

Nemad koos samade jõududega, kes on viimastel aastatel läände organiseerinud demonstratsioonide-kaadri, suudavad liikuma panna opinioone just neli sobivas suunas. Nii on tekinud head ja halvad diktatuurid, sõjaväelised huntid ja mittehuntad (nimetusest pääsevad näit. Abessini ja Portugali sõjaväerühmid).

Mis puutub Hispaaniasse, siis tulid Madridi-valitsuse surmanuhtlused just parajal ajal, kui kõigivale võimuvõtmisele Portugalis ja kommunisti kannakinnitamiselle Iberia poolsaarel on vaja välisabi. Ja Euroopa, erutatud Franco-rezhimi sammuend, pakub siin kaudselt abi, samal ajal kui USA, poolsaare tähtsust Lääne-Euroopa tuleviku mõteldes, sõlmib Madridis strateegilisi kokkuleppeid. Paraku ei paista Iberia poolsaarel mingit muud alternatiivi Franco diktatuurile kui kommunistlik diktatuur ja selle kaudu N. Liidu haare Vahemere suunas.

Surmaotsused kergitasid üles baskide probleemi, mida vahetpidamata on küll heliheitjate valgusse seadnud ka kõik need aktid ja atentaadid, mis on viinud surmaotsusteni. Baskid on vana, kaua ajaloos esinenud ja oma vabadust kaitsnud rahvas, arvult praegu umbes 600.000 inimest, kellest umbes pool miljonit elavad Hispaania, paarsada tuhat Prantsusmaa pool.

Kuna Hispaania on piiranud järk-järgult vanu mägilanikke privileege ja sunnitud riigikeelt peale baskide oma täiesti erineva keele arvel, siis on loomulikult mõistetav selle rahva rahuloleku ja paha-meel. Siit tulebki separatistlik liikumine, mille militantsmas osas töötavad kaasa kommunistid — nagu varemgi ära kasutades natsionalistlikke tundeid. Mitte vaba Baskimaaga, vaid Moskva strateegiliste huvidega silme ees.

Paraku on nendes ristuvates huvides Madridi surmaotsused muutunud kommunistidele kasulikeks kui lääne avaliku arvamine Hispaania-vaenulikkusele erutaja. Ja veel ilma ohuta samaladilise paha-meel tekkimiseks kommunisti-maade surmanuhtluse ja diktatuuride vastu. KLA

Kohalik elu

ESKILSTUNA

Bridzh

Käesoleva aasta meistrivõistlused bridzhis paaridele korraldab järjekorras Eskilstuna ES Bridzhing 11. ja 12. oktoobril kohaliku bridzhiklubi "Allians" ruumides, Thorildsgat. 6 Järnorgeti lähedal, Nyforsli linnaosas. Võistlused algavad laupäeval, 11. okt. kl. 12, enne seda registreerimine.

Võistlusest võtavad osa kuni 30 paari Stockholmist, Göteborgist, Luleåst ja Eskilstunast. Osavõtjatele on varutud õõbimiskohad City-Hotellis peajaama vastas. Tere tulemast Eskilstunasse huvitava bridzhisõprade kohtumisele.

STOCKHOLM

Mikiveri näitus

Olev Mikiveri kunstinäitus Väls-Eesti Galerias, Lilla Nygatan 8 on leidnud rohket külastamist. Oilmalide, akrüllide ja linnoollõigete "Mälestusi sõjapäevilt" näitus kestab kuni 10. oktoobrini ja on avatud ärkipäeviti kl. 10–18, laupäeviti kl. 10–14.

EELKIRIK

STOCKHOLM: Jakobis peajumalat. 5/10 kl. 14, peapiskop Veem, õp. Ralður, oreili H. Kiisk, armulaud, laulur.

STOCKHOLM: Uppenbareise kirik Hägersten, jumalat. 5/10 kl. 14, õp. Kõdar, armulaud.

GÖTEBORG: Kristiines öku-meeniline jumalat. jumalat. 5/10 kl. 18 saksa, soome, läti ja inglise kog. Kaastegevad kog. õpetajad, oreili Vimarson, lauluühed. Kristiines jumalat. 11/10 kl. 16, õp. Ralður, oreili PG Strömberg, lauluühed. Leerist osav. teat. tel. 631/54 32 47.

GÖTEBORG: S:t Paulis lõkusepiha jumalat. 12/10 kl. 14, õp. Wilund, F. Kello, solist AG Wilund, oreili L. Lindblom, lauluühed. Pärast kog. majas Stockholm. 14–16 naiserigil korraldusel kohvilaud.

HALMSTAD: Olavs Petris lõkusepiha jumalat. 4/10 kl. 14, õp. Rehane, oreili S. Ström, lauluühed. Samas kl. 13 kog. täisk. kooli uue rühk. valimiseks. Osa-võtu õigus kog. liikmel, kel maks 1974 eest tasutud ja kes üks aasta kog. liige.

JÖNKÖPING: Kristiina jumalat. 11/10 kl. 16, õp. Laantee, lauluühed. Kohvilaud kirjanuslik loeng fil. dr. Salut.

STOCKHOLM

Jõesaare näitus

Ernst Jõesaare näitus "Vahelduseks skulptuurile maale ja joonistust" toimub EKK korraldusel Eesti Majas ajavahemikul 5. okt. — 21. okt. Näituse avamine toimub pühapäeval, 5. okt. kl. 14. Avasõna EKK kunstioimkonna juhatajalt Otto Pajult. Näitusel on eksponeeritud 24 teost aastatest 1954–74.

STOCKHOLM

Trilnu aastapäev

Ajakiri Trilnu aastapäeva koostööd toimub pühapäeval, 26. okt. kell 16 Eesti Majas, Wallingatan 34.

Kavas avamine, ettekandeid lastele, lastel, laul — Ralmond Raldiv, klaver — Salme Purre, käsitöönäituse tutvustamine — Erna Klemmer, Raamataaasta puhul — Gustav Ränk, "Oma tuba, oma luba" — Muusa Ericsson. Uudiseld Kanadast ja Ameerikast. Loteri. Kohvilaud 17: Pääsmed eelmüüdi E. Kuituuri Koondises. Kõik teretulnud!

UPPSALA: Mikaelis lõkusepiha jumalat. 12/10 kl. 18, kog. õp., oreili E. Maripuu, laulur.

EESTI AP. ÖIG. KIRIK

NORRÖKÖPING: S:T Olai kabelis eesti- ja soomekeelse liturgia 5/10 kl. 11, õlmpr. Juhkam, pärast kohvilaud.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Eesti Nelipühi Kirik, Brävallag. 11, pühapäevakool 5/10 kl. 10, kl. 11 jumalat., Al-lan Laur, kog. kvartett. 7/10 kl. 19 kooriharjutus.

STOCKHOLM: Normalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37 jumalat. 5/10 kl. 14, Elst Kaups N. Yorgist ja A. Säröja. Kristuse surma mälest., O. Loogna.

ALINGSÅS: KFUM, Östra Kyrkog. 8 B jumalat. 12/10 kl. 11, K. Verendel, soolo- ja duettlaule.

GÖTEBORG: Blå Bandet, Erik Dahlbergsg. 10 jumalat. 5/10 kl. 11, V. Kujba.

GÖTEBORG: Smyrna, Parkg. 1 jumalat. 4/10 kl. 18 ja 5/10 kl. 15 H. Laur Stockholmist, kog. solist, duo, Kristuse surma mälest.

NORRÖKÖPING: Betania, Bräddg. 14, kl. 16, 17, Ta-bernaakel, kungsg. 26 jumalat. 5/10 kl. 13, pastor Porter Londonist.

Lukustatud ukseid, allalastud kardinad

SYDNEY (M.K.) — Ikestatute Nädal Sydneys algas 6. septembril kireva autokaravaniga Sydney peatlinnast. Dekoreeritud ja vabadusvõitluse loosungitega autod liikusid politseilekordi saatel Ida-Euroopa riikide konsulaatide ette, kus Austraalia parlamendiligi Darby pidis konsultide üle anda vastavaid märgukirju. Kuld kõik konsulaatide esindused ukseid olid lukus ja aknakatted ette tõmmatud.

Alinud N. Vene konsulaadis juleti üks avada praakile, kust üks hünunud nagu palus märgukirja saata posti on Ikestatud Rahvaste president NSW-s.

10. sept. kogunesid rahvusgrupid rahvarietes ja lippudega Martini väljakule, kus asetati parg Tundmata Sõduri sambale kommunisti terroriohvrite mälestuseks. A-samba jalal parlamendiligi Dar-by ütles lõhikeses sõnavõtus, et maailmas ei saa enne olla rahu, kui kommunistide poolt ikestatud

rahvad on jälle vabad. "Meie jõud ja püüdlused peavad olema suuna-tud sellele eesmärgile," ütles kõ-noleja.

13. sept. oli ukrainla saalis ikestatud rahvaste kontsert, kus teadustajana esines Ena Nõrme. Kõ-lalitse hulgas oli rohkemsti parla-mendilikkude, üldtuntu selt-skonnetegela ja ikestatud rah-vaste sõpru. Kohal ol ka oposi-t-siooni juht Fraser ja mitmed se-naatorid.

Kontsertõhtu avamisel ütles se-naator Peter Baume, et Liberal Partei võidu korral nende valitsus kutsub Moskvas tagasi Austraalia saadiku ja taastab Melbourne asunud Läti kindral-konsuli dip-loomaatlisse staatus.

20. sept. oli Sydney tänavatel rongkäik.

Antslas, Võrumaa, suri 15. sep-tembril Salme Merits, n-na Män-niko, ständ. 10. märtsil 1902 Tallin-nas.

6 õpetajat palvenädalal Stockholmis

Stockholmis eesti ev. luteri pea-piskopliiku koguduse õpetaja Au-gust Raldui algatusel toimub ko-guduses palvenädal 13–17 oktoo-brini igapäevaste palvestega algu-sega kell 17. Djurgårdsrkyrkani ruumides, Djurgårdsvägen 74 (Tivoli läheduses, mitte Skanse-nis).

Igal õhtul on eri õpetaja, palve-nädalast võtavad osa peapiskop Konrad Veem, õpetajad John Lindström, Adolf Kaarme, Vol-demar Takkel ja August Raldu ning kand. Thomas Vaga.

Pärast palvust pakuvad kogu-duse daamid kohvi. Palvenädala junatab sisse jumala teenistus lõ-kuuse tänuhüüa puhul 12. oktoobr-il ja palvenädala lõpetamise puhul peetakse jumala teenistuse pühä. 19. oktoobril. Mõlemad Jakob-i kirikus.

Palutakse elavat osavõttu sellest erakordsest üritusest. Djurgårde-nisse viib buss nr. 97 ja parviaev Sussenist.

Vene rahad Portugali Belgiast

BRÜSSEL — Belgia salahnu-re urib andmeid, et N. Liidu-Belgia laevakompani on saanud 5 mil-jonit dollarit toetust Portugali kommunistlikule partele.

Diplomaatilised allikad ütlevad, et Moskva võib katsuda oma abi Portugali saata Nõukogude Liidu-ga seotud ettevõtete kaudu Belgias ja teistes lääne maades. Kompani esindaja Antverpenis ütles, et raha oli saadatud Nõukogude Mere-laevastiku Ministeeriumi nimele maa, kontorit ja kahe uue auto ostuks Lissabonis.

Soome inimkaotused 80 000

HELSINGI (VE) — Soome Sõ-jajävaldide vendlusest pühitset 18. septembril oma 35. aastapäeva, mis puhul lüüdi anti sõnnipäev-kingiks 10 miljonit marka, mis-sugu summa on ettenähtud sõja-saadud vigastuste läbi kannata-vale oma haigla ehitamiseks.

Soome sõjas haavata saanute keskmine vanus on praegu 60 aastat. Üldse oli viimastes sõdades üle 200.000 haavatud mehe, kellest püsivad haavu said 60.000, kellest 45.000 on veel elus. Languenud oli 80.000.

Vene andmed Briti suures teatmeteoses

NEW YORK — Encyclopedia Britannica on otsustanud oma viimases väljaandes roviderimise võtta artikleid, mis käsitlevad N. Liitu kuuluvaid "vabarlikke".

Teose toimetusele on saanud pidevalt protestikirju, millesse väidetakse, et need artikkelid võit-avad fakte ning kujutavad endast N. Liidu propagandaartikleid. Encyclopaedia Britannica viimases väljaandes on "vabarlikke" kohta käivad artikkelid saanud N. pres-identuuri Novosti kaudu, mis töötab Tass'i eriharuna.

EESTI PÄEVALEHT

Eestiska Dagbladet

Peatoimetaja Juhani Koka

Vastutav väljaandja

(ansv. utg.)

Arvi Moor

Toimetuse ja tallus:

EESTI MAJAS Stockholm:

Wallingatan 32, 1 tr.

Postiaadress: Box 667

101 29 Stockholm 1

Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstuna Jüri Aus

Andr. Eesti Päevaleht, Box 120,

631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72

Tallinnpostigino nr. 15 67 70-4

Kuulutusarvete postigino 60 59 00-0.

Eesti Päevaleht Förlägs AB, Stockholm

Tellimishinnad:

Aastakr. 187:—

Termin (4 kuud)kr. 68:—

Kuukr. 18:—

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLÄGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kuriren Tryckeri AB Eskilstuna 1975

jälgimine ja kindlustamine, ning test, mis tal rootsis oli sead eestlaste juhtidega.

Eestlane filmikuulsuste grimeerijaks Saksamaal

MÜNCHEN (EPL) — Siin töötab Bavaria filmitehnikas, aga ka televisiooniserialite ja reklaamifilmide iluravi ekspert ja grimeerija eestlanna Noni Kuzmin, sündinud Tallinnas. Üheaastase lapsega oli ta sunnitud koos oma venna Toivo, oma ja vanemaga põgenema Saksamaale. Kuigi Noni on oma hariduse saanud saksa koolides, räägib ta ladusaalt eesti keelt. Selle eest on hoolitsenud eestlased vanemad, kes Noni ja tema venna kasvatades eesti keeles ja eesti meele, nagu usuteldav seda ise väljendab. Noni on käinud Müncheni tüdrukkoolis ja viibinud koolilapsena suvet eesti laste suvelaagris. "Tunnen ennast igas olukorras eestlasena," nendib ta.

Väljusest on Noni ilus noor daam, ilusaks sellele vägagi fotogeenne. Ise ta aga kaamera ees seista ei taha, kuigi tal on olnud võimalusi proovida. Ta on Münchenis õppinud selgese teatrija filmi grimeerimise raske kunsti, peale selle veel kosmeetoloogiat. Vabal ajal ta maalib ja rüüüb eduga oma plite, millel domineerivad üksikud õied ja maastikud. Ta loodab peatselt debüteerida iseseisva näitusega. Värv- ja vormimeel on Noni tugev, eriti paelunud on tema sügavpunasest sügisvärvest maastikupildid Tessinist.

Kosmeetusele, kuidas üldse õpetatakse grimeerijaks, jutustab Noni Kuzmin: "Pärast reaalkooli lõpetamist tuli mul praegust elukutsut õppida kokku selise aastat. Kaas ja pool aastat olin juuksuri õpilaseks, niihästi seengute kui parukate alal. Samal ajal tuli läbi teha ka kosmeetika kursus. Siis läksin teatri grimeerimist õppima, mida siin nimetatakse "maskide kujundamiseks". Saksa keeles olen elukutselt "Maskeubildnerin", aga kaas eesti keeles sobib öelda "maskide kujundaja", seda ma ei tea."

Töötasin alul Baieri Riigiooperi juures ja sain seal kõva kooli. Lisaks praktikale tööl näitlejate nurgude kallal õppisin kunsti ja teatrijalugu, modelleerimist nagu kujurid seda teevad, kostüümide ajalugu. Teatris on ju väga tähtis, mis ajastus mingi karakterrolli esineb, kas peab olema habe või sile lõug, pünderdatud parukas või mitte. Ooperi juures olen kaasa olnud "La Traviata", "Aida" ja paljude teiste suurtes

lavastustes, ka Bayreuthi ja teistel festivalidel.

"Ja" kuidas sattusite ooperist filmi? — "Film huvitas mind alati rohkem — filmigrimeerimine on palju peenem ja nõudlikum töö, sest kaameraga võetakse vahel ju ainult osa nägu, või ainult üht silma ja seda hästi suurelt ja lihtsasti. Ma sain sinna eksamitega, aga soovitusena peale oma võõrasaialt, kes töötas filmirekvisiitide aktsiivitorina. Kaks päeva pidin näitama, mida ma oskan, siis sain oma maskidekujundaja tunnistuse kätte. Pidin isegi näitama, et oskan parukaid teha, inimesi vanaks grimeerida kummimaskide ja habeme abil.

Ka filmi alal töötades tuli mul veel palju juurde õppida. Näiteks, kuidas näevad välja haavad, mingise taudi haigestunud inimesed ja laibad. Kriminaalpolitsei andis mulle uurimiseks värvusfotosid. Olin kaasa kuulsate saksa televisiooniserialite "Brotisplate" ja "Komissarie Keller" filmimisel.

"Pideva tööga areneb välja oma süsteem ja teatud trikid, mis on iga grimeerija oma saladus," jätkab Noni. "Inimest saab ju nii ära muuta mingi abil, et ei tunne enamal ära. Haavad on kannis keerulised teha. Töötasin mitme kaubafilmi juures. Bavarias oli üles ehitatud täiesti ehtne metsiku lääne linn.

Prepäreeritud härjaveri filmi haavade jaoks tuli Ameerikast ja oli väga kallid — väike pudellike maksab 40 krooni. Tavaliselt täidetakse väike kummipadlile selle "filmiveriga", mida näitleja kannab vastu keha seal, kus tema haav on ette nähtud. Siis paneb üks teine asjatundja väikese laengu lõhkeainet, see pole sugugi nii hirmuäratav kui võiks arvata, selle padja juurde. Kui kauboid või gangsterid siis omavahel paugutavad, lõhkeb sobival momendil ka laeng, rebides riided ja veri hakkab voolama.

Mõnikord pritsitakse kummipatja ka verd ja tõmmatakse parajal momendil prits välja, nii et veri tükuma hakkab. Väga meeldiv oli töötamine Pushkini novellidega televisiooni seerias, mis kestis neli aastat.

Suurtest mängufilmidest meenutaksin Kafka romaani järgi filmitud "Das Schloss" kuulsas Maximilian Schelliga peaosas. See ge-

ninaalne mees, kes on ka hea pianist ja miljonär produtsent, aga väga raske iseloomuga. Imestasin väga, et ta mind hakkis oma näo kallal töötada. Tavaliselt on suure filmi juures ikka kuni kümme grimeerijat.

Teistest kuulsustest olen töötanud Steve MacQueenil, James Garneril ja Herbert von Karajaniga. Viimasega tema ooperifilmis "Othello". Karajan on ju tuntud suure diivana ja kõik käisid küllus selgades tema juures. Mina aga kohtiesin teda kamraatilult, panin ootama, kui mõni keeruline mask seda nõudis ja me salme väga hästi läbi.

"Ja millal teete iluravi?" Kuna grimeerijana saab ainult freelancer olla, kuigi see on iga filmi pealt väga hästi teatud, jääb mul palju vaba aega. Siis reisin — filmitööga olen käinud läbi kogu Euroopa, Lõuna-Aafrika ja teised Aafrika paigad. Iluravi ekspereerida töötan paljudele tuntud avaliku elu tegelastele, kes aga tahavad anonüümseteks jääda. Mulle saadetakse tihti lennupileti ja ma näiteks Pariisi, et mõnda daami mõneks suureks balliks ilusaks teha. Ühe saksa suuririmehe abikaasa on tihti Bahaama saartel, seal veedab mõned kuud ka mina.

Kuna töö ühe inimese minikimise pole ju pingutav, on mul palju vaba aega maalimiseks. "Need kaks elukutsut täiendavad end väga hästi." Umbes pool aastat töötan ikka iluravi alal. Nende nimetatud "väga rikaaste inimestega" saab vahel omamoodi natja. Mõnikord pole neil üldse peennraha kaasas, kui tahavad ajalehte osta, laenavad minu käest. Ükskord toodi minu hotellituppa pereproua briljanttehtud hõlme üheks ööks — panin kõik madratsi vahele ja lamasin ise nende peal — hürru täis."

Noni on huumorimeelne, külma verd ja seda ehsat kamraatiliku vaimu, mis tema pingutavas filmitöös eriti vajalik. Alles äsja lõpetas ta filmi saksa televisioonile "Küsiaga Casanova" filmi, mis on komöödia armastuse üle. Tänapäeva noormees küsis 250-aastast vanast Casanova'lt oma sassaillunud armuasiandjast nõu. Casanova lamab baldahhlinvoodis ja kirjutab kirjutusmasinal oma meenusare. "Noormees vahetas neli korda oma rolli, kord oli ta naine, kord

Noni Kuzmin — põneva kutselagala Müncheni-eestlanna

vanaaegne kammerneits, kor rokokoopaazh ja siis jälle tänapäeva noormees. Pidin teda vastavalt igale kujule timber tegema.

Töötan kogu aeg oma materjaliga. Mul on eriline kahe poolega töökohver, kus on mitukümmend purki, sada sorti huulepulka, mitmevärvilisi kreeme, igasugusel grimmi-pulki, valejuukseid ja habemehel. Enne filmitöö algust töötan käsikirja läbi, peab igat filmi

misteeni põhjalikult tundma. Näitejuhi, kostüümide joonestaja, kaameramehe ja minu, kui grimeerijaga, on pikad läbirääkimised. Täiesti, eeltööd on väga palju, kuna kõik peosalistele karakterid tuleb põhjalikult läbi rääkida," lõpetab Noni. Tal seisab ees jälle paar mõnusat kuud Bahaama. Novembris on ta tagasi kodulinna Münchenis, kus algab uus ja põnev filmitöö. KARIN SAARSEN

Brezhnev tegi end vaikselt marssaliks

Imelikul kombel mõndagi N. Venemaal vaikselt ja ilmselt hõbelukul marssaliks andmiseks. Venemaa ülemmõukogu presiidiumi poolt Brezhnevile. Teade Brezhnevi sellest sõjaväeliseks kranadi üldandamisest, mis käib kaasas marssaliks saamisega, toodi väga tagasihoidlikult punaarmee häälkandjaks "Krasnaja Zvezda". Seal teatati, et see sündinud Kremlis 8. mail.

Vene entsüklopeedias, kus lähemalt märgitud marssaliks andmise määrus, mis on ühtlasi ka N. Liidu marssaliks või teatava väeligi marssaliks üldandamine. Üteldakse, et seda tehakse "sõjalise väljapaistvuse eest". Värske marssali nimega teinud ei ole. Brezhnev oli sõja päevil vaid kõrgeastmeks polturukks punaväes. Viimati oli ta seal 18. armee politosakonna ülem. Kuid ikka ainult politlatal, millel pole üht sõjalist.

Analüüsijad lännes märgivad, et Brezhnevi marssaliks tegemise eel ilmunud pool aastat "Krasnaja Zvezdas" temast fotosid sõjapäevist, mis olud nagu ettevalmistuseks marssaliks üptamiseks. Edasi märgitakse, et nn. "Kodanlikus liinis" on lastud välja kahes andes Brezhnevi kõned ja ettekanded, mis käsitlevad kompartei majanduspolitiika põhiluseid. Vene kriitikutel on sealse riikliku

rituaali kohaselt neid ülistanud. Mõeld, aastal anti välja Brezhnevi suur raamat "Töötajate kommunistlikust kasvatuses". Kõike arvestades märgitakse, et toolised asjad on Venes diktaatoritega tolmunud ka varemalt, ja huvitavaid enne kui nad pükist kukutati. Hruštšovilt ilmus raamat "Kommunistlikust kasvatuses" enne kukutamist. Küsitakse, kas ka seekord ei juhtu midagi niisugust nagu Hruštšoviga, kuna andmeid omavaheliseist närimisist poliitbüroos Kremlis ilmnevast järjest selgemalt. (VES).

Leonid Brezhnev, poliitmarssal.

Noni Kuzmin (vasakul) grimeerimas läänesaksa filmistaari Sigrid Marquarti.

Kui Peruu ostis Eesti sõjalaevad puhtas kullas

Peruu ostis kolmekümnendatel aastatel Eesti vabariigilt kaks sõjalaeva, vabussõjajärgsed võitluslaevad, miiniristlejad "Lennuki" ja "Vambola". Ajakirjanduses oli äge vaidlus, kas valitsuse müügitehing on õige, kuid laevad olid vananemas ja merejõud vajasisid raha uute muretsemiseks. Peruu maksis puhtas kullas, hinnaks oli arvestatud 605 kilogrammi puhast kuld. 1933 avaldas laevade teeleasumise üle Inglismaa seeriakirjutise ajaleht Vaba Maa, mille autoriks oli tookordne vanemleitnant, hilisem mereväekapten ja viimane merejõudude juhataja Sandbank. Allpool tema kirjeldus Alf Kubbo lühendustega VE järele.

Pärast miiniristlejate "Lennuki" ja "Vambola" ametliku ülendamis Peruu mereväe võimudele jäi Eestil veel moraalne kohustus tõendada, et laevad olid tõesti müügilepingus ette nähtud seisukorras, ehk teiste sõnadega, tulli tõendades, et kaup on olnud aus.

Selleks lubati Peruu mereväe võimudele kasutada soovival määral meie spetsialiste laevade ülevõetamiseks Tallinnast Londoni. Kuna perulastel tuli kokkuleppe korras tasuda kaasaimevate meeskonna sõidu- ja päevarahad, siis olid nad meeskonna arvu määramisel väga kitsad, nimelt 1 ohvitser ja 14 mehaanika-ala spetsialisti kummalgi laeval.

Sarnane väike meeskonna arv tekitas ka teatavaid raskusi, sest meie allohvitserid, kes laevadele kaasa minema pidi, kartsid, et nad oma ülesandega toime ei tule, mille tagajärjeks võis olla tõsisem laevade vigastus või halvemal juhul laevade hävimine.

Kuid 31. augustiks (1933) oli ikkagi kaasaimev meeskond nimelt kolm kinklast määranud ja algasid ettevalmistused sõiduks. Ei saada ettekujutust meeskonna tegevusest miiniristlejatel, selleks peab vähemalt ligikaudugi teadma, mida miiniristlejad endist kujutavad, sest muldu võib ju öelda, et kui 5000-tonnise kaubalaeva tuleb toime umbes 16-liikmelise mehaanika-ala asjatundjaga, siis peaks kindlasti sama hulk inimesi tulema toime kõigest umbes 1900-tonnise laeval, nagu seda olid meie miiniristlejad.

Peateguriks sõjalaeval on kiirus, kuid peale selle ka veel asjaolu, et kõik mehhanismid peavad olema võimalikult kerged, võimaldades seega suuremat relvastust, lastekamooni hulka ja rohkem kütteõli. Harilik kaubalaeva kiirus on 10-12 sõlme ümber, miiniristleja oma aga 20-22 sõlme ümber. Kiiruse vahe aga ei ütle veel palju, sest just viimased kiiruse sõlmed nõuavad palju võimet.

Kui võrd vilunud peab meeskond olema laeva seadeldistega, sellest

välke näide. Kui inglased 1919 jaanuaris "Lennuki" Eestile üle andsid, siis vaatamata sellele, et peaaegu kõik laeval senini teeninud ohvitserid jäid oma kohtadele ja et meil oli hulk eestlastest ohvitseri lastiraisi inseneri ja ka madruseid, kes vene mereväes, kas samadel või ligikaudu samatüüplistel laevadel olid teeninud, tuli.

Eestil siiski jätta laevale umbes 30 vene mehaanika ala spetsialisti, kes laeval teenisid juba vangistatuna ajalt.

Ja seda tuli teha sõja ajal, vaatamata suurele riisikole, kuna ei võinud sugugi kindel olla punavendlaste meelsusele. Nõnda on siis ka arusaadav, et viieteistkümneme miiniristlejat Tallinnast Londoni viia oli võrdlemisi raske ülesanne.

Tõsi, laeval viibisid ka veel 30 perulast, kuid nendega ei saanud üldse arvestada, sest perulastel ei olnud niisugustel laevadel teeninud. Kõige eelneva tõttu ei olnud tuju teele asumisel liig roosiline. Tuju langusele aitas kaasa veel teadmine, et laevad, milledega seotud hulk mälestusi, lahkuvad jäädavalt kodumaa vetest. Tundel tuli aga suruda maha, sest lahkunud laevade asemel pidime saama 2 allveelaeva, mis olid võimsamad kaitsma Eesti iseseisvust ja mis olid kohasemad meie riigi kandejõuks.

Lahkumise päeval, laupäeval 2. septembril, oli ilm nukk. Sadad peent vihma. Kell pool kaks päeval tootumisele välja sadamast. Vahepeal oli ilm muutunud veelgi süngemaks. Maha jäi Tallinn oma tornidega ja kadus silmist. Ümberriigi üdu ja kohisev meri. Kui udust äkki ilmus nähtavale Paljassaar, tahtis "Lennuk" perulastest roolimehest hoolimata sõita Eesti kaldale. Laev tuli jätta seisma kuni viga leitud, milleks osutus väike traadikimp roolimasina roolivahele.

Viga kõrvaldatud, sõitsime uuesti udusse. Loodus aga ei näinud meisse sugugi sõbralikult suhtuvat, sest tuul tõusis vahetpidamata ja lainerahjad tõusid tekile. See tähendas taas jälle tõed, sest kõik esemed tulid kinnitada ja asetada neli, et need ei lendaks merde.

Jüdes Suuropi kohale, võtsime kursi Idamerde. Laeva tugev õtsumine peletas välja ka kolm "jänet", kes endid nähti olid ära petnud. Tallinnas otsiti kogu laev läbi, kusjuures "saagiks" saadi 18 jänet. Kuid need 3 jäid leidmata. Jäneteks olid 14 a. Aleksander Rebane, 15-aastane Elmar Zine ja 16-aastane Arnold Arovald.

Poisid olid ka perulastele juba vanad tuttavad, nad olid laevade sadamas viibimise ajal perulastele tõotanud ja linnas sisseoste sooritanud. Perulastel imestas kargesti poiste ausus. Nad ei suutnud kuidagi uskuda, et poisid, saades raha asjade ostmiseks, tulid ostetud asjadega alati tagasi. Mis aga kõige hullem, töid koguni ülejäänud raha tagasi! Kõik kolm "jänet" tahtis kargesti Peruusse sõita ja laevadele teenima jääda.

Nähtavasti läks see neil ka korra, sest kui eestlastel Londonis laevadeid lahkusid, jäid poisid laevadele, olles juba laevameeskonna nimistust ja said paarikümne krooni palka. Rebane ja Arovald lübisid diviisjoni ülem kapten Pizarro, laevade Peruusse jõudes, oma juurde koju võtta, öeldes, et võib-olla saavad need tulevikus Peruu mereväe ohvitserid. Esialgu pandi nad kõiki kartulaid koorma ja söögiriistu pesema.

Suuropist edasi läks sõit vahejuhtumusteta. Navigeerimine, olles väga primitiivne ja laevade täpne asukoht — ei huvitanud perulast. Kui udust ilmus nähtavale mingi majakas, lasti see rahulikult mööduda, ilma asukoha määramiseks kasutamata. Selle tõttu satutsime pühapäeva lõunaks otse Östergarni madaliku kohale, Gotlandi saare keskkoht, kuna arvestuse järele oleksime sellest madalikest pidanud mööduma kolme miili kaugusel.

Just madaliku kohal keeras "Vambola" perulastest tüürimees roolitratist liialt temperamentselt, mille tõttu rool poordi kinni jäi ja "Vambola" tuli anda tagaskäik.

Sõitsime senini otsekul mere- röövlid, ilma lüputa. Kuna Gotlandi juures olime sattunud Rootsi territoriaalvetesse, palusin perulastel östergarni signaaljaamale lippu näidata. Imestati, et see vajalik. Kuid tõesti siiski umbes 10 minutit lipp masti. Et tuul kogu aeg 6 kuni 7 palli tugev oli sõitsid laevad tublisti ja lainet tungisid tekile.

Jutujamistel perulastega selgus, et nemad sarnase merega üldse harjunud ei ole, kuna nad asuvad Väikse ookeani kaldal nn. vaikusevöö kohal. Ka teel Tallinnasse pole nad kahepaallist tulit näinud.

Sõit üle Põhjamere teostus 3 kuni 4-pallilise tuule juures vahejuhtumusteta ja kesknädalal, 6. septembril (1933) lõuna ajal kella 1 paiku olime Thamsse jõesuu ees asuva tulelaeva Sunki kohal, kust lootsi peale võistme. Kuna Thamsse jões väga suur laevade liikumine, sõitsime seal kahe turbiiniga.

Umbes kella 6 õhtul jõudime oma sihtkohta — Gravesendi, umbes 60 km Londonist. Nüüd oli eesti meeskondade ülesanne täidetud. Diviisjoni ülem kpt. Pizarro ja perulaste üksmeelse otsus oli, et laevad ja masinad töötavad eeskujulikult.

Nüüd vastabaste meie meeskonnad igasugusest tööst, ja kes soovis, võis igal ajal maale minna neljapäeva lõunani, mil pidi aset leidma jumalaga jutt eestlastega.

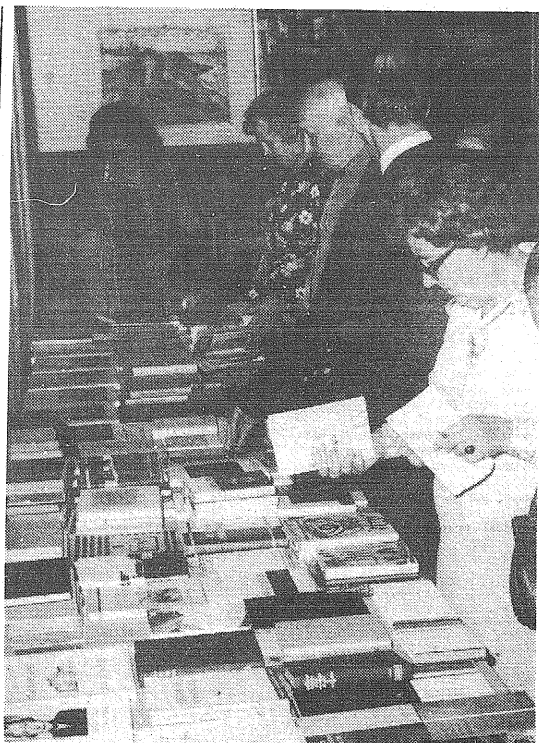
See eline korralditi Peruu 10.000-tonnise transportlaeval "Rimac" missugune paar kuni tagasi ostetud saksilastel. Eimeid beldi eestlastele palju liisud sõnu, millele mindu vastata tuli. Eine ajal oli "Rimac" ühisajakut ehitud Peruu ja Eesti mereväe lipuga. Eimeist võisid olla "Lennuki", "Vambola" ja "Rimac" ohvitserid. Pärast eimeist saabus laevale ka täiendusmeeskond, nii et "Lennukil" oli nüüd 17 ohvitseri, neist 5 inseneri, 12 kadetti ja 73 meeskonnaliiget.

Neljapäeva õhtul juhtus ka "Lennukil" apardus. Pärast eesti meeskonna maale minekut hakkasid perulastel iseseisvalt auru tõstma, kuid unustasid katlas vee valveta. Tagajärj oli, et katelde veeturud põlesid läbi. Edaspidi viististi hakkasid perulastel hoolikamalt katelde vee järele vaatama. Üldmulje on, et perulastel teadmisel on juhuslikku laadi. Kui huvitav on teada, et algupärane Peruu nimekus oli Viru, mille alles hispaaniale muudeti Peruuks.

Ja legend ütleb, et valged valitsejad tulid kaugeilt külmalt maalt.

Et taha sellega muidugi mitte helda, et Inkad olid Virumaa mehed. Esitasin selle fakti lihtsalt huvitava kokkusaatusena.

Oles veetnud kolm päeva Gravesendi ja Londonis, algas tagasiõit kodumaale.

Raamatuaasta kultuuriüritusel Göteborgi Eesti Majas toimus raamatunäitus. Pildil külastajad tutvuvad ekssilis ilmunud memuaarkirjandusega (EPL-foto Kopler).

Uudiskirjandus

SOOMEPOISTE VÕITLUSTE TEINE OSA ILMUS

Asja ilmus Lundis Eesti Kirjanduse Kooperatiivi kirjastusel Heino Susi teose "Hall Malev" teine ning ühtlasi viimane köide. Raamat kannab pealkirja "Kõjutulek" ja moodustab koos esimese osaga "Üle lahe" terviku. Susi romaan jutustab — see on monument eesti noortest ja võitlustest oma kodumaa iseseisvuse eest. Selle teema on Saksa okupatsiooni ajal

Soome põgenenud ja seal Soome armeesse astunud eesti noorte saatusest, nende elad seal, tagastulekut ja viimastest võitlustest Eesti pinnal. See on värrikas lisa 1973. a. ilmunud uustal-Moorra suurele ülevaatele "Soomepoistid", see on tegelikult soomepoiste ajalugu konkreetses sündmuses ja kirjanduslikus vormis.

Teose esimene osa — "Üle lahe" käsitles põgenemist Soome ja vabatahtlike väljajõet ja saatust Soomes, Soome armees hallides mündrites, "Halli Malev" kujundis sellele järgneva elu realistlikes vormides. "Kõjutulek" on lugu JR 20 siirdumisest kodumaa, olukorrast seal, rindele minekust, võitlustest ja ka kaotustest Tartu rindel 1944 sügisel. See on üks heroliseimad ning draamatilisemad peatükke Teises maailmasõjas. See on eesti nooruse katse "seista sellel rindel, kus on kaotus kindel", seista ja püsida kõigest hoolimata. Mitte kellegi meel ei lähi liigutamata "Kõjutulek" lohekligi lugedes. Mitte ainult enesestõrjastel Soomes viibinud ja sõja kaastetnud ised, mitte ainult teistel rinnetel võidelnud sõdurid, vaid kõik, kellel ei puudu huvi oma rahva ja noorte saatuse vastu, ei saa seda raamatut ükskõikselt käest ära panna.

Heino Susi, elukohaga USA, esmiktoose autor on ise selle sõjate kaasa teinud. Ta kirjeldab sündmusi äärmise aususe, detailrikkuse ja sisseelamisega ning hea kirjandusliku oskusega. Eesti "sõjakirjanduses" on ta "Hall Malev" tippteos. Kuid see pole mitte ainult eamata sõjas ja sõduritest paotelt, võljaopel ja lahingute, vaid see on raamt inimestest, tõeüru, vahest liigagi ihulähedane. Ja see annab talle püsiva väärtuse. Mitte keegi eestlase kodust ei peaks puuduma see raamat. Meil on vahel kurdetud kirjanike järelekasvu puuduse üle.

Raamatu mõlemat osa on kõige lihtsam tellida otse kirjastusest aadressil: Eesti Kirjanduse Kooperatiiv, fack 1, 220 08 Lund 3, Tellida võib ka telefoni teel: 046/12 17 19 või 046/11 98 90 (õhtuti). Ühtlasi kutsub kirjastus RA puhul üles kõiki pidevaks raamatusebraks jääma.

Otsitakse üliõpilasi

UPPSALA (EPL) — Uppala ülikooli üliõpilajaleht "ERGO" avaldas 19. septembril raamige esile tõnud jutunajamise Uppala Eesti Üliõpilaskonna esimehe Jaak Akkeriga ja juhatusliikme Helve Pajuga.

Jaak Akker on jutustanud, et ühing koondab eesti päritoluga noori, eesmärgiga ühiseks kultuuri- ja seltskondliku huvi rahuldamiseks. Ta annab ülevaate ka Eesti üliõpilaskond Rootsis mitmepalgelist üritust (jutustatakse ka viimastest kogunemistest Metsakodus ja oodatavalt ülemaailmsest Eesti Päevadest Baltimore 1976). Küsimusele, mis on Uppala eesti üliõpilaskonna suurimaks probleemiks, on küsitlevastanud:

— Liikmete arv. Meil on liikmeid neljakümne ümber, kuid kahjuks ei ole kõik aktiivsed. Tegevus on koguni olnud soikunud, kuid pandi käiku uuesti 1969. Osalt on eesti üliõpilaste arv nii väike, teiseks mõtlevad mõned, et nad peavad oskama head eesti keelt, mis aga sugugi pole üldine liikmete tulemised. Intervjuu lõppeb studiooselt, kui Ergo palub lõppepliki ja saab vastuse: "Det är bal (i) t att vara est!" ("Balti" tähendab argoos toredat, siin kasutatud meenutuseks sõnale "balt", baltlane).

Lõpuks ütleb, et kontakti saab telefonidel 11 57 73 (Helve Paju) ja 15 57 69 (Jaak Akker), muidugi Uppalas.

Ameerikast

Valitsusasutiste statistika järgi väheneb ameeriklaste ostuõud 1974 jõulul ligikaudu 5 prots. võrra, hoolimata sellest, et keskmise perekonna tulu samal ajal tõusis üle 11 tubande 100 dollari.

Rahaministeeriumis käisid 16 küllaga kaupleva suurettevõtte esindajad ja said ministri asetäitja Charles Cooperilt lubaduse, et veel sel aastal lastakse müügle osa kullareservist, aga väiksemate kogustes kui kahel eelmisel küllakõigil.

Kalleministeerium teatas et võitluslennuki "F-14, Tomcat" hind on lennukitehase poolt käesoleva aasta jõulust tõstetud 2 milj. dollari võrra ja lennuk maksab nüüd 30 miljonit. USA sõjalaevastik tellis seda lennukit 390 ja Iraani valitsus 80 tüki.

USA valitsus saatis Moskvasse kaubandusdeleatsiooni välisministri abi Charles Robinsoniga eesotsas pidama läbirääkimisi USA teravilja pidevalt N. Venesse müümise tingimuste üle. Põlluministeerium teatas, et ülemaailmselt kogutud andmetel USA teraviljasaak käesoleval aastal on küllaldane oma maa tarviduse täitmiseks ja väljaveoks. N. Venesse ja teistesse teravilja vajavatesse maadesse, Pool nisuaagist võib vilja vedada.

Publikut Göteborgi Eesti Majas, kus möödunud nädalal avati kunstnik Hugo Lepiku näitus. Paremalt kunstnik ise. (Foto Kopler).

Tervismuda 150 aastat Haapsalus

Nagu selgub Haapsalu parteilehest, on linna toimunud kuuoroli 150-aasta juubeli tähistamiseks teaduslik konverents tervismuda üle. Osavõtjaid olid sadakond Tallinnast, Tartust, Pärnust ja mujalt ning käsitletud füsioteraapia ning kurtortekologia probleeme.

Nii näiteks oli 40 ettekande seas prof. Illo Sibila ettekanne mudaravi teoreetilistest alustest, referendid olid veel prof. Sargavalt, dr. Veinpaluult jne. Ravimuda ajajuga käsitles Haapsalu keskhälgia praegune peaarst dr. Martinson. Artiklit selguvad ka praeguste sanatooriumide peaarstide nimed: Porila, Vasar ja Vernik.

Konverentsil olid üksmeelsed Haapsalu kuuoroli väljaarendamise võimalustes, ent: "murei tunti vanalinna heakorrasustesse pärast. Inimesed kes Haapsalust paarikümne aasta tagant külastasid, märkisid, et linna kaunid rannannäidised aladid on lohakalt hooldatud."

Märgitakse, et sanatooriumile ehitatakse lähemal aastal juurde uusi hooneid.

Haapsalus käivad praegu mudaravi ka Venemaalt saadetud patsiendid.

Roos Karsis ja Erzurumis Vestlus uue teose puhul

Kui möödunud aasta sügisel ilmus Aarand Roosi sulest eestlusi käsitlev novellikogu Esto – Atlantis, oli autor ise parajasti Türgis, kus ta kogus materjali raamatuks Türgi eesti asundusest. Ja lähemal ajal ilmub seegi teos, populaarteaduslikus vormis ja pealkirjastatuna "Jumalaga, Kars ja Erzurum". Pealkiri vihjab vanale soldatilaule Vene – Türgi sõjast 1877 – 78, millega algas väljarändamine just sinna kanti. Raamatu ilmumise puhul pöördume Aarand Roosi poole mõne küsimusega.

– Mäletatavasti tutvustasite Türgi eestlasi esmakordselt EPL-i veergudel 1967 ja seejärel vist seoses iga uue külastuskäiguga nende jürde. Mitu korda olete juba käinud Türgis?

– Kaks esimest korda, 1965 ja 1967, käisin Türgis oma venna pärast, kes töötas seal arheoloogina. Üldse olen viibinud Türgis kuus korda – iga kord jällegi arvates, et see on see viimne – ja kui kuid ja nädalad kokku arvata, saab enam kui aasta. Enamasti olen sattunud sinna suvel, aga eestlaste talitööde ajast olen endale "võtnud" elnult mõne nädala, erandiks 1969, mil elasin nende juures poolteist kuud, et uurida nende keelt. See ajal oli neid seal veel päris palju.

– On kuulnud ja loetud nii üht kui teist nende väljarändamislaadidest ülemereaadest. Aga nüüd nad on otsapidi Saksamaal?

– Jah, nende ülevõtmiseks Kanadasse tegid sealsed eesti organisatsioonid tõhusat tööd. Kahjuks ei täitnud aga Türgi eestlased Kanada immigratsiooniameti kõrged nõudeid hariduse ja elukute poolest. Teatud pinnasoondeerimisi oli ka Austraalias. Saksamaale töölle läksid esimesed Türgist juba tosin aastat tagasi – türlasid olevat seal peaaegu miljon – ja pikapeale on teised järele läinud. Kuuldavasti on nad seal hästi kohanenud ja elujärgjega rahul. Praegu on eestlasi Karsis tosin ringis ja nilsis on see eepoh lõpule jõudmas. Ma raamat ongi mõeldud kokkuvõtteks.

– On ja vahel kuulda, et türlasid peavad endid meile hümurahvaks. Kas see asjaolu on teile kasuks olnud materjali kogumisel Türgis?

– Seda hümurahvajuttu levitavad peamiselt eestlased. Türgi olen haruharva kohanud isikult, kes teavad midagi teist rahvast, ja need on olnud kas ülikooli õppejõud või kaupmehed. Uurimiste kordaminek oleb väga suurel määral vestavale ametnikkude suvast.

AARAND ROOS

tähtis on oma küsimustega välja tulla hetkel, mil parajasti sobib nalle. Seal käinud välismaalased räägivad levinud altkäemaksusüsteemist, aga mina olen oma asju teistiti ajand.

– Kulvõrd hästi tunnete Türgi ootusid, türlid rahvast ja kultuuri?

– Olen selle suure maa risti-rästi "läbi kolanud" ja seega saan kergesti jututsale pärismaalastega, et türlasid nimetavad oma kodukohaks vastava maakonna pealinnas, teen alati rääkida midagi oma mälestustest just sellest linnast ja nii ongi kontakt loodud. Peamiselt olen liikunud provintis ja tunnen end türlaste keskel palju rohkem maamehena kui suurlinnasena. Oma raamatut kirjutades pidin ikka vaivama, et ma ei kipu ühtlugu jutustama türlasest, sest raamatut teemaks on ometi eestlased ja nende elamis-tingimused.

– Türgi on ikka kõditanud fantaasiat oma kõverate möökade ja haaramitega. Kahtlemata on teilgi olnud teesuguseid seiklusi seal?

– Seda küll. Ma liigun Türgis enamasti üksi ja nii ei tea kunagi,

mis võib juhtuda. Kõveraid mööki pole mul olnud tarvis karta ja haaremisse pole ka sattunud. Pigemini on olnud raskusi sellega, et joogivei on mul kuulil mägedes otsa lõppenud või et mind on leitud luusimas niisuguses kohas, kuhu välismaalastel "pole asja". Küllap on juhtunud mõndagi, mida mu sõbrad ei taha hästi uskuda... Türgi on teost pöev maa.

– Ja kui selaste eestlase lõplik ümberaastamine Saksamaale viibib, siis võime jälle lugeda reisikirja Türgist?

– Mine tea, jah. Olen hakanud mõtlema, kas raamatut pealkirja "Jumalaga, Kars ja Erzurum" käib öieti minu või nende kohta.

TEMME

Eestlane N. Liidu meeskonnas

NEW YORK (VES) – N. Vene võrkpallimeeskond, sortiaades võistlusest USA-s, võistles pühapäeval, 14. sept. Madison Square Gardenis, New Yorgis alla 4000 pealtvaataja juuresviibimisel. Vene meeskond võrkpallis seniselt kohtumistel USA meeskondadega olnud võitja. Võitjaks jäid ka nüüd New Yorgis tulemusena 3:1 (15:11, 15:6, 16:15, 15:6).

Vene meeskonnas mängis seekord kaasa eestlane Viljar Loo Tallinnast. Teda, pikakasvulist sportlast, peetakse praegu üheks paremaks vene võrkpallimeeste paremikuks. Tema pääsemisest vene meeskonna koosseisu USA võistlusturneale kirjutas ka okup. Eestis ilmutv Sportlileht.

Võrkpall ei ole võitnud USA-s suurt populaarsust. See on ka põhjuseks, miks sin pole välja arenenud tugevaid võistlusi.

• Balder Jaan ELUTARKUS

Käed taskus, pea kuklas, käis Viktor aiatel edasi-tagasi ja näis endaga väga rahul olevat. Enamigi veel: tal oli üsna tähtis nägu peas.

Ma kütsisin, et kuidas sul laagris läks.

"Hästi!" vastas ta. Jäi harkisjalu muu ees seisma ja küsis minult:

"Kas sa tead, mida siis tuleb teha, kui sa metsas ära eksid ja sul on toores kanamuna taskus?"

"Ei tea," vastasin ma.

"Siis tee tuli üles, pista traat või peenike oks kanamunast läbi ja hoia tule kohal," õpetas poiss.

"Ah tõesti", kohmasin ma.

"Jah, ja siis võid muna ära süüa. Ta on kõva nagu keedetud", ütles Viktor ja hakkas jälle iseteadavalt edasi-tagasi jalutama, pea kuklas, käed taskus.

Mina jäin mõttesse. Mulle tuli meelde, kuidas ma kord poisikesena metsas ära eksisin. Läksin oma kodu lähedal launde käima ega osanud sealt enam välja tulla. Kaotasin igasuguse arusaamise sellest, kus kandis kodu on. Omateada rühkisin ta poole, aga pärast selgus, et olin üha kaugemale liisunud.

Minul ei juhtunud siis toorest kanamuna taskus olema. Kui ma nüüd mõtlema hakkasin, siis selgub ilmekalt asi: kogu oma pika eluaja jookkul ei ole ma kunagi toorest muna taskus kandnud. Ma tütsi ei tea, miks ma seda ei ole teinud.

Aga kui ta oleks mul taskus olnud, kuidas ma siis temaga oleksin toimunud? Ma mäletan hästi, et olin suurt hirmu täis. See on kole tunne, kui sulle äkki selgub, et sa ei oska enam koju minna. Nüüd kippsu peale. Vaevalt ma niisuguses meeleolus muna meesama oleksin hakanud.

Tüsi küll, ma olin eksinud ainult mõned tunnid. Selle lühikesega aja sees nälgitunne mind näpistama ei tulnud. Aga kui ma oleksin metsa jäänud päevaks või paariks ja toores muna oleks suurest ringirabelemisest hoolimata ikka veel taskus terve olnud, kuidas ma siis oleksin toimunud?

Tee tuli üles... Hea tüheldada, et tee tuli üles. Mul ei olnud ju tikutoosi kaasas... Oletame imeaaja, et ma oleksin ei tea millest tule välja hõõrunud, nii et lõke oleks läinud minna ees lõuama... Kuidas ma siis edasi oleksin tegevunud? Mul ei olnud ju traadilõppi kaasas. Ma ei taha end paremas valguses näidata kui olen, aga seda ma pean puhtast sõltumest tunnistama, et mina ei ole elulimas traaditükki taskus kandnud. Tule võite mind enapraktikileks või eluvõraks inimeseks pidada, kuid nii see on minuga olnud.

Mida siis teha? Otsi peenike oksake ja torka munast läbi... Metsas on igasuguseid oksa, ma oleksin muidugi end meelest parja leidnud. Ja siis... Kui ma vaimusilmlaga vaatan, kuidas ma väikemehena metsas muna meesamaadlen, siis näen päris selgesti, et ta puruneb mu käes ja sõrmed on täis... Pähhi!

Jah, alingil mõttes minevikku kandudes ja kujutluses viibides ma nägin end saatmatuna, võlts üheltä hädasoolijana selle muna meesamaad... Kõik see on ainult mõtet.

Viktor tuli istus mu kõrvale. Käed olid tal ikka taskus. Ma ei usu, et ta kodulimas toorest muna taskus kandis. Aga üsna tähtis ja iseteadlik nägu oli tal endiseks peas.

Patsutasin ta üle.

"Tõlli!" ütlesin ma. "Niisugusel mehel ei ole nüüd enam midagi karta. Sina juba üheksa olukorras hätta ei jää".

Kreml tundis Eesti kaitseplaani Kolonel Luts meenutab minevikku

Igati, kelle mingil põhjusel on olnud tarvidus ülevaadet saada Eesti Vabariigi sõjaväest, teab kui vähe trükkisõnas ilmunud kirjutisi selle aineala kohta paguluses on saadaval. Arvulisi andmeid ning konseptiivse iseloomuga kirjeldusi võis leida milloost plütkalt järele aga selgus üksnes kondikava ilma lihasteta ja lihata selle peal. Kui allakirjutatu sai ülesandeks koostada 1985 EKK kirjastusel ilmunud Eesti Vabariigi ajaloo käsikirja, siis selgus endalegi üllatuseks, et rootsi- ja inglise keeltes ilmunud lühikesed ülevaated osutusid kõige informatiivsemaks. Vastava peatükki kirjutamine ilmunud kujul osutuski võimalikuks ainult kolonel Villem Saarseni lahke abiga.

See igati imelikuna tunduv lünk Eesti Vabariigi ajalugu käsitlevas literatuuris on nüüd ühel poolil ning väga tunnustusväärseid viisi tühitud ära Väli-Eesti EMP kirjastusel ilmunud kolonel Alfred Lutsu teosega "Heitluse keerises I" (193 lk, hind kr 47,50).

Nagu selgub juba raamatu pealkirjast, eriti aga eessõnast, moodustab see Eesti okupeerimise kirjeldusega lõppev käsitlus autori mälestuste esimese kötte. Järgneva köite käsikirja, otustades eessõnas leiduva informatsiooni sõnastusest, näib olevat samuti juba valmis. Selles käsitletakse Eesti sõjaväe saatust N. Liidu 22. territoriaalkorpuse, Saksa-Vene sõja puhkemisel tekkinud olukorda ja lahingutegevust ning seda mida autor nägi Venemaal. Lõpuks öeldakse mälestusi käsitlevat eesti rahvuslike üksuste organiseerimisel Saksa okupatsioonil ajal ning N. Liidu okupatsioonivägede teistkordset sisestungi Eestisse.

Nii huvitavaks kui kolonel Lutsu mälestuste järg ka ei tööta kujuneda on nüüd ilmunud köite käsitus Eesti Vabariigi ajaloo seltskondlast hinnates ometi põhjapanevama tähtsusega. Seda mitte üksnes seetõttu, et see osutub esimeseks omaarsnaseks. Toose esimeses peatükis antakse 60-nel lk-ile sedavõrd täielik ülevaade Eesti sõjaväe organisatsioonist, relvastusest, varustusest ning kaitseplaanist, millest täielikumat vaevalt osaksu saavutada. Ülevaate sõnastus on pealegi erakordselt selge ja üldarusaadav, tehes lugemise põnevaks kõigile neile, kel varem neid andmeid on tulnud hankida lalalpillatult paljustest kohtadest.

On üsna tõeline, et laiemale lugejaskonnale siiski põnevamaks lugemiseks võivad kujuneda järgmised peatükid, mis käsitlevad välisühenduste silmapilte kirjutist ning Eesti okupeerimisega ühenduses olnud sündmusi. Kuigi sündmusid ise meile varem ilmunud käsitluse kaudu üldjoontes on tuntud, leidub kolonel Lutsu käsitluses siiski rikkalikult täiesti uute asjaolude esitamist.

Nii põnevad kui mitmed neist vähetuntud üksikasjadest ka pole, on siiski külmus kas neid huvitavuselt siiski ei ületa esimese peatükki alguse paljutatu N. Liidu riikide strateegilise positsiooni ning Eesti Vabariigi kaitseplaanid käsitus. See esimese peatükki esimene alajaotus tutvustab meile nimelt neid strateegilisi kaalutlusi, millega alusele Eesti sõjaväe organisatsioon ja tegevus rajati.

Peale N. Liidu propaganda poolt Balti riikide okupeerimise õigustamiseks esitatud väidete kummutamiseks vaatlus autor Saksa kavat-

laani analüüsimisest selle järel, et Balti riikide territooriumi puudutas see sõjaplaan ainult seetõttu, et need alad vahepeal olid langenud N. Liidu okupatsioonile. Autor konstateerib nimelt, et Leningradi vallutamise operatsiooni pealööki löhtus Valgevenest ja et Balti riikide jätkuva iseseisvuse korral need väga hästi Saksa-Vene sõjast oleksid võinud kõrvale jääda.

Kolonel Lutsu teeski on, et Balti riikide okupeerimine N. Liidu poolt oli sõjalisest seisukohast põhjendamata samm, luues olukorra, mis tuli hoopis kasuks ründavatele Saksa vägedele, kuna kohalikud elanikud neid abistama asusid kättemaksuks nende iseseisvuse hävitamisele N. Liidu poolt. Balti riikide okupeerimise põhiliseks motiiviks peab siis autor N. Liidu taotlusi maailmarevolutsiooni teostamiseks. Jutud julgeoleku kindlustamisest, millega praegu põhjendatakse N. Liidu vägede kohalolemist Kesk-Euroopas, on seega järele "suitsukatteks".

Mis puutub Balti riikide ja Eesti enda seltskondavõrduksesse ses sündmuste ahelas, mis viis nende maade okupeerimisele, siis on autori väiteks, et erapooletootsi kuulutamine ilma mobilisatsiooniteostamiseta Poola-Saksa sõja puhkemise päeval, oli otsustav väär samm. Selle sammu puhul ta-

Kolonel Alfred Luts kirjutab memuaare

litas Eesti tõpsalt vastupidi sellele, mida varem ise oldi vajalikeks peetud.

Neutraliteet sõja korral "on efektiivne vaid maksimaalse relvastumise ja lahinguvõimalis olekul, muud on see ainult tühipajas sõnakõks ja jaanailnu kombel pea liiva sisse petmine," on autori veendumus seltskondlast selles küsimuses. Ja nagu me näeme hiljem, ei esinenudki enam situatsioone, kus võimalikuks osutus vastupanu, millel mingisugust tähendust saanuks olla.

Agas juba Eesti-Läti ühine kaitseplaan sisaldas ühe olulise nõrkuse. Nagu staapide sõjamängudel selgus, osutus Läti vägede rinde vasak tiib, vastu Eesti vägede sektorit, määratavalt nõrgemaks nende rinde paremalt tiivast. Kõik katsed lätiata panna oma vasakut tiiba tugevdama ei andnud tagajärge, mis osutus pahaendlikeks erti veel seetõttu, et mõlemate riikide kaitseplaanid ette nägid taganemist Tallinna, respektiivset Riia suunas.

Asja nii olles võis võrdlemisi selgelt ette näha milliseks see kaitseplaan kujuneb. Nagu tagantjärele ka selgus, oli venelaste vähearmelt Eesti kaitseplaan üksikasjaliselt tunda kuna neil oli õnnestunud oma agendiks värvata ühe Operatiivsakonna võimepositsiooni teeniva ohvitseri.

Arvane võttes ühuseid, et saanud siis Balti riikide sõjaline vallutamine venelastele moodustada mingit probleemi. Alinuke asi, mis nalle aga hirmu nahka näis ajavat oli Eesti Kaitseallit. See as-

Oktoobris 1939 säilitasid baasiläbirääkimisi pidavad N. Liidu sõjaväelased viisakuse maski. N. Liidu armeekomandör Meretsky kummardab viisakalt Eesti sõjaväe staabiülema kindral Reeki ees tervitamiselt, saadik Botshkarev erarides keskel.

jaolu tuleb kolonel Lutsu mälestustist võrdlemisi reilsest esile. Ja teepoleest – teadmatust on teatavasti inimeses hirmutunud esile kutsuvas teguriks. Ja see võis teepoleest maal, kus pussnoa omanine võib kaasa tuua süüdistuse illegaalse relva omanise pärast ja kahe pussnoa omanise süüdistuse relvalaot varjamises (mõlemat sorti süüdistust on Eestis ülekuulamiselt esitatud) välja kutsuda hirmutunud niisuguse korra ees kus suurel osal kodanikest on püssid koos padrunitega kodus.

Peensusteni välja töötatud taktikaga saadi aga ka sellelt hirmutavatavast taktisest üle. Nii selgub kõnesolevast kirjeldusest, et peale N. Liidu ülmaatumi vastuvõtmist Eesti poolt 1940. a. ei esitatud 17. juuniks Narva külastatud kindral Laidonerile nõuet Kaitseallidu desarmeerimiseks enne kui sinna teade saabus Tallinna okupeerimise õnnestumisest baasidest tulnud Punaväe üksuste poolt.

Üldse jääb kolonel Lutsu kirjeldusest mulje, et venelaste plaan Balti riikide okupeerimiseks oli hoopis lähimõeldum ja üksikasjalisemalt välja töötatud kui seda seni on arvatud. Nii ei palsta kindral Laidoneril "kokkuleppe" sõlmimiseks Narva kamaandamisest olnud muud otstarvet kui kindralit selleks päevaks Tallinnast eemale saada ja oma asjade ajamiseks paar päeva võtta. Kaumaks ei näi venelased seda "kokkulepet" – vanad ning selle tähtsuseks olnud poolt polnud neil kunagi mingit kavatsust.

Alinuke asi, mis venelastele ootamatult ja väga sobivat sülikkust, oli Tallinnas interneeritud Poola aliväelase põgenemine ööl vastu 15. septembrit 1939, millele kohe järgnes N. Liidu nõude esitamine Vastastikuse abistamise pakti ehk nn. baaside lepingu sõlmimiseks. Selgub, et aliväelase pükses põgenema ülemjuhataja selge käsu täitmata jätmise tõttu, mis Eesti merejõudude kõrgemad juhid saad äge imelikku valguise.

Loomulikult kasutas N. Liit kohe juhus, mis aga et talle, et baaside nõudmine liigagi poleks eesmärgi esitatud Eestile kui Balti riikidest väikelema ja maale, mis ühenduses sõja puhkemisega samahästi mitte kui midagi ette ei võtnud

enda sõjalise kaitse tugevdamiseks. Lätlastel igal juhul mobiilseerisid kolm aastakäiku ning teatavaid abinõusid võtsid sel puhul kasutusele ka leedulased.

Mis suhtes "Orzell" põgenemine siiski teataval määral eri olukorra lõi oli see, et Eesti-Läti kaitselepingu casus foederis muutus küsitavaks. Seda autor küll ei maini, kuid sel asjaolul võis olla mõnusaadus tähtsust Läti sõjavägede ülemjuhataja keeldumise juures kindral Laidoneriga kohtumiseks 20. septembril 1939. Lätlastel võisid ehk loota, et need sammud, mis venelased Eesti vastu võimalikuks võtsid astuda, iseloomult nähteks jäävad ning see karikas Lätist ehk sel korral mõnda läheb.

On sellega kuidas on, igal juhul märgib kolonel Luts täiesti täiesti ning allakirjutatu teadmist mõnda esimesena, et Orzell põgenemine "säätis meid suurtest humanitaarset ebameeldivustest. Juba nädalapäevad hiljem oleks me seismud külmuse ees – kas altaine ise Orzell Tallinnast põgenema, või jätame selle Poola vaenlase N. Liidu saagiks. Jäänuks aliväelase saagiks venelastele, oluks mele

süüdiased, et pidasime Poola aliväelase kinni ja andsime selle üle venelastele."

Nii et asju võib näha mitmest küljest ja seda on kolonel Luts oma kõnesolevas teoses teinud järjekindlalt. Autorist jääb kindel mulje kui asjalikust ja väga selge peaga sõjamehest. Selle üle ei ole aga ka palju midagi imestada teades, et ta enda omaaegsete ülesannete täitmisel Eesti sõjaväe heirarhias lõpuks teenis kuendal kohal, kusjuures on kaasa arvatud ka viimases E. V. valitsuses sõjaministriks olnud kindrallehtnant N. Reek.

Sõjavägede Staabi Operatiivsakonna ülemana oli autori osatähtsus üelgi suurem, kuna staabiülema abid ei näi teenistusesedil olevat moodustanud omaette instantsi, vaid tegelik töö toimus staabiülema ja ülemjuhataja otseselt. Kuidas niisugusel ametikohal teeninud Eesti kõrgemal sõjaväelast õnnestus Teise maailmasõja mõlakrila suul seest eluga välja tulla peaks selguma autori mälestuste järgmisest köitest. Järme selle ilmutis ootama suure põnevusega.

Evald Uustalu

● Pressi-tsitaate

SURMANUHTLUSED

Kogu maailmas avaldatakse nõrdimust ja vapustust Hispaania surmaotsuste puhul. Rootsi suurim ajaleht Expressen kommenteerib nõrdimuse "teist külge":

– N. Liit kuulub nende riikide hulka, kus ikka veel on alles surmanuhtlus ja seda mitte ainult paaberil. Alinukeks sel aastal on langenud 21 surmaotsust. Nõukogude massimeediumid järele.

Viimane surmaotsust tabas üht direktorit, keda süüdistati "sotsialistliku omandi varguses". Palju kord varem on langetatud surmaotsuseid samataoliste roimade puhul.

Puudub igasugune võimalus otustada, kas süüdistused ise on olnud motiveeritud. Seda selgem on aga, et mõistetud karistused on ebakohased, barbaarsed.

NURGATAGA
Saksamaal ilmut "Võitleja" kommenteerib USA-presidendi

kahepalikset poliitikat ikestatute suhtes Helsingi-konverentsi ümber:

Poliitiline põgenikkond Euroopas – mitte ainult altimaalased – pole pärast Helsingi hävibäärset lavastust seovõrra mitte Brezhnevile, kui president Fordile ügedad: "Nurgataga" julgustas ta põgenikke nende legalistes nõudmiste ja maailmafoorumil ees aab ta mitte midagi ütlevat jutu. Oli see Vabadussõnnast omava riigipea tõeline poliitiline holak või argus, küsitakse Euroopas. Nagu selgub, oli atnus Euroopa poliitik, kes julgus, ehkkuil nagu muueas, balti vabaduste probleemi oma ametlikus sõnavõtus rivitva – prantsusmaa president Giscard d'Estaigne. Seda ei ünnusta talet venelaste poolt orjastatud rahvad!

Üks prantsuse pool-vasakili ajaleht nimetas Helsingi lepingut "Marksiini" eelvallutuse-antik Euroopa ühendamisele!"

**METSAKODU
UUDISMAA**

USA täitumata lootused Pilvitusi nn. detentes

Kissingeri meelehärmiks detente ei arene siiski nii sujuvalt, nagu Washingtonis usuti. Lahkuminekute üheks siilmapaostvamaks tunnuseks on juba see, et N. Vene kompartei juhi brezhnevi pidulik küllasööt Washingtoni ei taha ega taha toime tulla. Mäletatavasti Brezhnev pidi juba kesksuvel tulema Washingtoni detentet käesurumiste ja laiale naeratustega kinni pitseerima. Siis leiti, et aeg pole sobiv ja küllaskäik liigati edasi stigile. Nüüd on see omakorda edasi lükatud detsembrile. Seegi tähtpäev pole veel kindel, Washingtonis mainitakse, et Brezhnevi küllasööt olenevat SALT läbirääkimistest.

SALT läbirääkimiste esimene osa lõppes mäletatavasti omal ajal Moskvas, kus Nixon kokkuleppele, oigemini järeleandmistele andis allkirja. Kuid läbirääkimiste teine järk on palju raskem, kuna alataa pörgatakse venelaste järeleandmistele ja etteküsimistele. Need läbirääkimised hõlmavad pommitajate, rakettrelvade, nukleaarpommitajate ja vastastikuste kontrollimiste probleeme. Terve rida ameerika mõjuvaid poliitilisi Laird, adm. Zumwalt, sen. Jackson jt.) on detentele vastu, eriti kui selle kätte all tehakse venelaste relvastumise alal suuri järeleandmisi.

ILLUSOORSED LOOTUSED
Ameeriklaste illusoorseid lootusi detentetamise osas on venelased

juba mitmel korral tühjaks tunnistanud. Asja kirjutas Nõukogude Teaduste Akadeemia USA Instituudi direktor Arbatov veelkordsest, et N. Vene ei tee mingil määral kontsessioone detente nimel N. Vene sisepoliitika osas. Arbatov rõhutas, et ideoloogiline sõda peab jätkuma ning seda ka detente olukorras. N. Vene ei olevat Helsingis teinud mingisuguseid kontsessioone, vaid taolend ainult piiride "stabiliseerimist". Lõppeks, N. Liit on maksnud olemasolevate piiride eest 20 miljoni langenuka ja tema huvides olevat, et need piirid muutuksid stabiilseks.

Arbatov lõppeks mainis Watergate skandaali ja telefonide pealtkuulamise USA-s ja ütes, et N. Vene

"siseprobleemide" puudutamise asemel ameeriklased peaksid kõigepealt oma siseprobleemid ära lahendama.

PÖÖRE VENE KAHJUKS
Maailmapoliitiline olukord on praegu huvitaval kombel pöördumas N. Vene kahjuseks, kirjutab ajakirjanik Harsch. Näiteks Egiptuse Sadat mitte ainult ei võtnud vastu Ameerika abi, vaid hakkas ka teravalt ründama Moskva poliitikat Lähis-Ida probleemis.

Mõnede vaatlejate arvates on N. Vene mõju mõneks ajaks Egiptusest täielikult välja lülitatud. Seetõttu on ka tõenäoline, kirjutab USA õhuasjanduse ajakiri, et Egiptus saab USA-lt tehniliselt täiustatud sõjalennukeid. Kalifornia Littoni kompaniaga olevat juba kokkulepe olemas.

Onn pööras N. Venele selja ka Portugalis, kuigi ta sinna mattis tohutuid summasid, et kommunistide võimule aidata. Aktuaalsete, millega kommunistid seal toime tulid, on Portugalis võimalik pikema ajaks kommunistide väljajätmiseks lülitatud. Harsch kirjutab, et nüüd on hakanud ka kolmas maailm majandusliku abi mõttes rohkem huvi tundma USA kui N. Vene vastu. Kolmanda maailma äraröörmises sõidistab Moskva kõige rohkem Hiinat, kes olevat nende riikide hulgas teinud äsistustööd N. Vene vastu.

Vastutasuks Moskva ründab nüüd ägedalt Hiinat, kes hoidvat ikkes oma tööliskonda, kuid ka endiseid vabu riike nagu Mongoolia ja Tšiit. Kuna N. Vene on sattunud välispoliitiliselt paljudesse vastuoludesse, emustavad mõned vaatlejad, et see võiks tähendada Kremli peatset võimuvahetust.

VOX

Herbert Michelson:

Belgia eestlasist

BRÜSSEL (EPL) — Minu kuuekümnendal aastal Euroopa-reisil oli põhjust mitmel korral peatuda Brüsselis, kus praegu töötab ühe USA firma teenistuses minu abikaasa. Loomulikult oli kokkupuutumis ka eestlastega, keda Belgias on paaritsaja tümbert.

Nendest mitmed alustasid sõkaevuritega, on edasi jõudnud ja perekondi loonud. Rahvuskultuuriliste ürituste ja perekondlike koosviibimistega on eestlased kokku liitunud. Nende keskel valitseb üksmeel, nad hoiavad oma rahvuse nime kõrgel.

Muidugi on ka segaaheluseid, kuid õige mitmed teisedpoold keeleavad ka eesti keelt.

Suuremate rahvuslike ürituste puhul on koos töötanud ka naabermaadega, eriti ka laulukooriga Paul Otteri juhatusel, varem ka rahvatantsulal.

Minu kaasaegse, kolmekümneendaist aastast Postimehe peres Tartus tuntud ametniku Alfred Navi tütar Stella on abielus Paul Otteriga. Nelja lapsega elavad nad Lieges. Navi koos abikaasaga kauditi 1941.

Otterite vanema tütre abieluimel belgiasega (mõlemad võimlemisõpetajad) leidis aset 2. augustil suur pulmapiidu kahel päeval 50 piduvõõraga, enamikus eestlased. Sündmus andis mulle hea võimaluse paljudega vestlemiseks.

Pikem mõttevahetus oli Belgia Eesti Seltsi esimehe Liis Dillie-Lindrega, kes on avaras eestlaste eluavaaludeks teadlik lausa elava leksikonina. Ta on ka tihedas kontaktis teiste eestligruppidega.

Kõne all on olnud korraldada oktoobris ühine demostratsioon inimõiguste kaitsmiseks, Soome "pakti" puhul punase kolonistatsiooni vastu. Mõeldud on rongkäike, lendlehed, pressikonverents Belgia patronaazhi all. Raamatustaste idee liigub, broshüüre ja markid on levitatud, innustatakse raamatute tellimisi.

Mitmed eestlaste ettevõtted on edukad ja tuntud. On ka vanu eestlasi, kes on siin end üles tõotanud. Nii on hr. Tali otsitud jõud kaminatemonierimisel, Meeri Kuurmani moodne moesalong leiab elavat kasutamist eriti kõrgema seltskonna poolt.

DP-laagritest esimesi välja pääsenud noori mehi töötas sõkaevuritega 2-3 aastat, paljud neist siirdusid edasi Kanadasse. Silaajajad on normaalsele tööajale jõudnud ja perekondi soetanud. Pääsu erandina töötas eestlane

Vilumets 1947-70 sõkaevanduses mitmel töödel.

Nüüd saab ta vastava seaduse alusel pensiooni umbes 1500 krooni kuus (pole veel kaudeltki pensiooniline) ja jätkab tööd omaette veo alal, seega õieti kahekordse sissetulekuga.

Valkseit omaette elab siin lesena, naabruses kaasaegne Eesti omariikluseaegne konsulaarretetär Olga Gutman-Maxamin. Tema rikkalikud mälestused vääriskid kirjanepanekit. Ta andis mulle kaasa Raamatustaasta näituse huvides rariiteidena Eesti ajalehtede numbreid iseseisvusest ja 1935.a. Raamatustaasta kuldmedall.

Belgia Eesti Seltsi esimees Liis Dillie-Lindre.

Seltskondliku elu edendamisel tuleb eriti märkida abielupaari Mertens-Seppa.

Iga Brüsselis külastaja suurimaks vaatamisväärsuseks on paleede väljak. See kuulub jalutajale, autod hoiavad vaid ringi sõita. Iga suurhoone väljaku ümber on omaette ajalooline rariit ja suurväärtus ning olukorrustel on säilinud originaalseina rohkesti esmaklassilisi restorane.

Sealt on väljavaade väljakule ja paleedele iga külastaja suurimaks sooviks. Raekoja läheduses ei puudu ka seinarajefiina lamav kuhu kuldse käevärrega, mille silmatiline pidavat soovid ja igatsused täitma.

Teine alinulaadsus on linna läheduses asuvad ajaloolised ja avarad Waterloo lahinguväljad hilgimomendiga lövi kuluga tipus ja arvukate muinsushoonet, müükohtade, restoraniide ja muuseumidega. Igasugune äriteemine käib siin Napoleoni tähe all ja seda on palju.

Kreml pakub relvi Türgile

NEW YOROK (VES) — The Christian Science Monitor kuulab Washingtoni allikatest, et venelaste on Türgile hakanud pakkuma relvastust selle taustal, et USA kongress keeldus Türgile müüma relvi nii kaua kui kestab okupatsioon Küprosel.

Esimesena pakuti sõjaväe helikoptereid, mida Türgi ekspedid juba kohapeal proovivad. Helikopterid on sobivad nii transpordiks kui ka vaenlaste ründamiseks.

Türgi teatavasti võitis üle USA baasid, kust ameeriklased senini jagisid venelaste liikumisi piirkonnas.

Uus väering inflatsiooni Tshiilile

SANTIAGO — Uus raha nimetus, löuna-ameerika riikidele juba tutav peso võetakse ka Tshiilis senise escudo asemel tarvitamiseks. Uus peso, mis hakkab käevärksa 29. sept. on väärt 1000 praegust escudot.

Valitsus on teinud selle sammu põhjusel, et sellega vähendatakse raamatupidamise ja panganduse hindu ja lihtsustatakse äriilisi tehinguid. Escudo asendas 15 aasta eest sellal maksvusoleva peso, kuid nüüd on inflatsioon olnud 228,856 %, mis on kõrgemil pärast I maailmasõja järgset Saksaamaad 1920.

EESTI PÄEVALEHT

ESTNISK A DAGBLADET

11. aastas

Küng Arbetarens: "EPL kohtlemine on SKANDAALNE diskrimineerimine"

Küng Arbetarens on avaldanud avalduse, milles ta kritiseerib Eesti Päevalehe kohtlemist. Ta väidab, et see on skandaalne diskrimineerimine, kuna teised ajalehed saavad paremaid tingimusi. Küng Arbetarens on nõudnud, et Eesti Päevalehe kohtlemine muutuks võrdseks teistega.

VALIMISTULEMUS

Valimistulemused on avaldatud. Võitnud on...

Kõla ja Kuda Soomes

Kõla ja Kuda Soomes on avaldanud artikli...

Punase valls vabaduse

Punase valls vabaduse on avaldanud artikli...

Tehke oma sugulastele ja sõpradele kel veel puudub eesti ajaleht

KINGITUS

tiheda kontakti näol eestlusega mida võimaldab

EESTI PÄEVALEHT

Kinkekaarti Eesti Päevalehele saab talitusest: Box 667, 101 29 Stockholm 1 või helistades telefonil 08/21 84 46

Jönköpingi lehevaidlus Balti probleemi üle

JÖNKÖPING (EPL) — Ajalehes "Jönköpings Posten" on tekkinud vaidlus Balti probleemide üle, mille juhatas sisse Felix Kello Bankerydist. Kellole vastas ajalehe toimetuse definitsiooni järgi "punane" Nils Hasse ja sellele omakorda toimetaja Alf N:son Huus Huskarnast, kes võrdlemisi ägedalt mõistab kohut Hasse väidete üle järgmiselt:

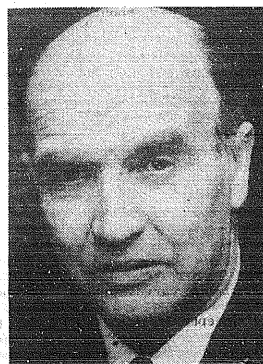
"Hasse kohleb baltlasi nagu röövlipaliku, kaitseb Leninil ja Stalinil, kes olevat teostanud "rahvuslikku poliitikat" N. Lõdu rahvuslike osariikide suhtes. Miks sai Hrustšov Stalinil ajal aumime "Ukraina timukas"? Hasse on pahane Kellole, et see umbusald Helsingi konverentsil. On aga kindel, et baltlased mäletavad väga hästi üht teist konverentsi, mille jooksul Balti riigid "määrati" N. Lõdu mõjujupi. Hasse on ka "unustanud" fakti, et N. Lõdu väed võtsid osa Poola jagamisest koos rahvusotsustajalistiku Saksaamaa sügisel 1939.

Hasse sõidistab eestlasi ja leedulasi "natsismis" aastatel 1918-40. Kus on siis Eesti Dachau ja Auschwitz? Kas see on natsism, kui katsutakse kaitseda madal kommunismiohu vastu?"

Huus tsiteerib oma väidete tõesatamiseks Andres Küngi, Svén Dännelli, Bernard Kangrot ja Valev Uibopuud.

"Esimese N. Lõdu okupatsiooni ajal kaotas Eesti 60 000 inimest, Saksa okupatsiooni ajal 15 000, teise N. Lõdu okupatsiooni ajal 1944-

59 118 000 inimest. Paljud Rootsi põgenenud eestlastest põgenesid edasi. Suurem osa silajäänud baltlastest on liitunud rootsi ühiskonnaga ja saavutanud kõrgelid positsioone, kuigi mitmed professorid pidi alustama arhiivitööajajana. Nad on arstid, õpetajad ja insenerid, asutanud oma ettevõtteid ja on kujunenud tähtsaks liisandiks meie rahvale. Nad ikkavad vabadust oma kodumaale — kuigi mitte niisugust vabadust, mis sisaldab Hasse valesid." (EPL/AI)

Felix Kello Bankerydist tekitas oma sõnavõetuga vaidluse Jönköpings-Postenis.

Esimesed eesti plaadid

Kunas ilmus esimene eesti heliplaat, grammofoniplaat või nool, nagu siis neid rahvasuus nimetas? Nagu andrustik kinnab, oli see juba aastal 1904. Nimelt toiminud esimese heliplaadistamise Tartus, Riia tänavas asunud selleaegse nimega "Commerz" hotellis. Selleks saabus Tartu Saksaosaist "võija" oma salapärase kastiiga. Plaatidele laulsid mees- ja segakvartett.

Kes olid esimesed solistid meeskvaritett? Hülmasse eesti seltskonnas isegi hästitutud nimesid ja nimelt: dr. Rudolf Bernakoff, Sihvermann, nautaja ja teatrijuht Ants Simm ja kirikupeetaja Arnold Laur.

Segakvarteti laulsid Adele Ruus, Claire Allik, dr. Rudolf Bernakoff ja muusikamees ning helilooja leenart Neumann Hellsalu, kes hiljem oli ka Akadeemilise meeskooi juhiks.

Üldse lauldi heliplaatidele 16 laulu. Neist olid neli jõululaulu, kõik need laulid olid Neumann laulukoori liikmed ja arvatavasti ka tema poolt selleks välja valitud, kuna heliplaadistamise korraldajaks oli L. Neumann ise. Laulmine oli ka tasuline. Iga laulu eest makseti kvarteti 5 rubla. Seega teenis iga laulja sel korral 20 rubla, mis noli aegadei oli päris suur raha!

Tolleaegne informatsioon loomärkis, et saadud rahaga lasks Claire Allik, pärastine pr. Holst, endale valmistada "uue moodsa punase kostüümi", ja Bernakoff, kes siis oli veel üliõpilane, sai tuluuue häälikoma!

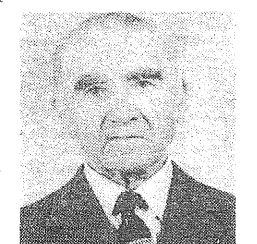
Need esimesed eesti heliplaadid löid väga hästi läbi. Kui need müügituleid jooksid nelli otse tormi. Samal ajal toid müügitule ka Tallinnas valmistatud heliplaadid, milleleale olid laulnud juba päris laulijatarid, nimelt Aino Tammi, Paula Brehm, Elia Maasik, nelli ja Paul Pinn ja telled, kellede nimesid Meie Tee arhiivis säilinud andmestik ei märgi.

Vaevalt neid plaate veel kusagil leidub. Aastat liikumündend tagasi, neid aga asjaosaliselt veel oli. Võimalik, et mõni Eesti muuseum neid on taletanud.

Heliplaadistamisega on juhtunud vahetevahel mõndagi viperust, mis omanemoodi neljakad ja ka huvitavad. Kord valmistati üks osa meie heliplaadistatist Eesti vahaduse ajal Riias. Seal juhtus lugu, et kui Artur Rinne sisse laulsid mikrofonile ees Tammeveski polka "Jaanitulele" lülitistest koosneva väga hea orkestri saatel, ei suutnud sealised muusikud kuidagi naeru tagasi hoida. Põhjus olud selles, et üks laulus esinenud sõna tähendanud läti keeles midagi niisugust, mida avalikult ei räägita. Lisaks kukkunud ühel mängijal kolksatades maha sordini, mille järele orkestrijuht hakanud mängijat kiruma, unustades, et seegi ulatub mikrofonile. Tehtud töö tuli hävitada.

Teinekord juhtunud nii, et oli unustatud studio üks lukustamata. Üks orkestrimees oli oma akordionikastiga rohinai ukse avanud ja kasti vastu uksepihta kolksatanud. Jälle tuli alata otsust peale. Vahpeal oli pahandamisega juhtunud, et katkestati mikrofonil juhe ja unustati selle uuesti ühendamine. Alles poole peal avastati eksitus. ... ja jälle tuli alustada otsast!

Kui Aleksander Arder esimest korda laulis "grammofoni" oli ta hädas oma kommentega, mistõttu tema sisselaulmist tulnud mitmed korrad, sageli 5 kuni 6 korda korra. Arderil olud kombeks laulu lõppedes ja sooloda vaheajal hääli pohtaks kohatada. Kuid mikrofon

Omaaegne populaarne laulja Karl Tammeveski elab nüüd Kanadas pensionärina.

märkis ka selle ära. Nõudnud palju hooli ja vaeva enne kui Arder selles "veast" paranenud.

Alfred Sällik oli kord studiosse kaasas loonud pudeli konjakit ja rõhpus sellest laulude vaheajal. ... kuni ta hääli läinud nii "lõõritseks", et heli ülevõtmine katkestati järgmise päevani.

Kas on veel meeslees omaaegsed heliplaadid, milledele kuulsime bariton Artur Rinnelt "uusid shlaagereid" nagu "Tädi Anna" (foks), "Üks lahti tee" (Viini valss), "Armas Vanda" (valss), "Neli armas" (tango), "Ninon" (slow foks), "Elada, kui ma küll võisin" (inglise valss), "Läki üles lakka" (foks), "Säärast neldu ei unusta" (tango) j.t. Neist oli näiteks "Armas Vanda" viis Theo Maistelt.

Väga populaarsed olid Paul Tammeveski simmanite lood, milledest valmustus eriti maarahvas, kuna need käsistasid tuttavalt ja varsti väga levinud viise. Võib lisada, et Paul Tammeveski polkaid polnud kuulsad mitte ükski Eesti, vaid samuti ka Lätis, kus need tõlgitud pea kõik läti keelde, kuid nagu märgiti, autori hoopiski lugu küsimata. Läti polnud sel ajal ühinenud Berni konventsiooniga ja seega puudus Tammeveski võimalus stigustatust tasu saamiseks oma loomingu eest.

1961. aastaks oli Paul Tammeveski loonud üksi kolme aasta jooksul 25 polka ja valssi, milledele tolleaegsed ajakirjanused andmell oli otse erakordne menu. Märgeti, et populaarsemad neist, nagu "Ligadi logadi" polka, heliplaati oli müüdnud siis juba üle 10.000-de. Palju vähem polnud ka "Külasimman", "Jaanituli" j.t. levik.

Tammeveski on omaal ajal jutustanud ka mõnda tema heliplaateid tõttu juhtunud nalja. Üks tema populaarseist simmanilauludest kandis nime "Tuisu Antsu tuju". Väga hea ja meeldejääv. Juhtus aga nii, et Hilu maal elas mees, kelle nimi oli Ants ja kellele kuulus lisaks veel, seal "Tuisu" talu. Mees olud tuntud ka suure vembumehena. Rahvas arvanud, et küllap Paul Tammeveski sealt loole nime saigi! Ent polnud nii. Tammeveski polnud alimugi Tuisu Antsust Hilu maal. Nimi oli ta oma valumipala.

Hilumaale juhtunud ja seal Tuisu Antsust kuulnud ning teadagi saanud, et Ants tahtnud teda "käsile võtta", märkis Tammeveski sel ajal lehemeestele, et ta pidanud paremaks päev varem Hilumaalt ära sõita, kui hakata jagelema sealse vembutajaga.

Kuulsaks saanud simmanilugudega alustanud Tammeveski Arderi soovitusel 1931 ja esimeseks löigi ta siis "Ligadi logadi" polka, mis sai tuntus üle maa ja juba kiirelt Läti lõunarajani. Võib-olla veelgi kaugelema.

Paul Tammeveski on praegugi meie keskel. Varem elas ta Chicagos. Nüüd on ta elukohaks Toronto. (MEIETEE).

Torontolased ostavad maja Floridas

TORONTO (VE) — Toronto rahamehed ei riskinud osta kõne all olnud krunti eesti korterimajaks Pompano Beachis, Floridas. Ka leidub grupp inimesi, kes sooviks oma korterit Floridas varem kui paari aasta pärast.

Sellepärast otsustas Tallinn, Inc. juhatus pärast abipresidentide Johannes Kiitaski ja Alfons Pajuste aruannet nende käigust Floridas rakendada Pajust ettepaneku kohaseks pakkumiseks ühele valimisolevale 13-korruselisele hoonelale samas Pompano Beachis, milles juba 30 korterit müüdnud ja kus saadaval veel pisut üle 50-ne korteri.

Korterid ühiselamuse maksavad 35.000 — 60.000 dollarit, millest aga ühisostu puhul osanikud saavad hinnaalandusprotsendi. Korterid on valpadege varustatud põrandatega.

Perenaistele Kerge külaliseine

- 1) Roostivõleib.
- 2) Munad sinepikastmes grati-neeritult roheline salatiga.
- 3) Kohv väikeste küpsistega.

See kolmerealine eine on suhteliselt lihtne valmistada, sobib väikesearvulisele kui ka suurema hulga külalistele vastuvõtul, nii keskpäevasele kokkutelele kui ka õhtusel koosviibimisel.

Eelsöögiks on võetud ühis külm võleib mis on kaetud suitsutatud või soolatud lõhega ja krevetitidega (rootsi k. räkor, ingl. k. shrimps). Eriti hinnatud on omasoolatud lõhe. Võleiva valmistamiseks määrada ümargune salaviil õhukeselt võiga või majoneesiga. Salaviilud ümberingit kantida väiksemate krevetitidega ja keeksle panna üks õhuke, tuutuks keeratud lõhevili. Krevetitide ja lõhe vahele pritsida pisut majoneesi ja kanistuseks tarvitada värskeid tilli, võleib jät mulje roosi õiest, seeläbi ka võleiva nimeetus. See võleib asetatakse igale külalisele valmis väikele taldrikule ja asetatakse lauale just enne külaliste kogunemist söögiruumi. On hea näha 16-herooasali võleibu samavärviliste lilledega või künnaldegaga valgel, helesinisel või tumepruunil laudinal.

Peatoiduks on gratineeritud munad. Täidetud munad on üle valatud hea põhkastmega (Beshamel) ja gratineeritud just enne nende serveerimist. Nii täidetud mune kui kastet võib valmistada õige aegsasti. Kui neid on võimalus hoida külmakapis, siis saab neid vajaduse korral valmis teha juba eelmisel õhtul. Mõlemad peavad olema aga korralikult kaetud näiteks külm vette kastetud niiske võipaberiga ja siis veel plastiga.

Peatoidu kõrvaliseks on suurde klaaskaussi pandud mahedamaitsega, heikjaid salatitelli, näiteks ameerika jäämaasalatit (Iceberg). Samasse väikeledele kottel-tomatele ja kräsuendilvi (Escarole). Vilmane oma sügavroheliste lehtedega, mis taimne keskel omandavad munarebuokollaka värvivarjundi, eralduh hästi heledast jäämaasalatist. Ka maitseil on ta erinev. Ta on pisut mõru. Salati jäätamiseks on tarvitatud ainult sidrunimahla. Kuid lähimalt on toorsalatist kirjeldatud EPL-is 17. sept. 1975.

Kohvi asemele võib serveerida ka head teed soovitaval sidruniga või piimaga. Kohvi võiks serveerida ka ilma mingsuguse küpsis-saadusega kuid siis peab see olema küllaldaselt kange ja kuum, valikuhaselt suhruka ja koorega. Serveeritakse väiksematele kohvitassidele. Käesoleval juhul on kohvikorvaliseks võetud ainult ühesortist omaküpsetatud küpsiseid mis on korralikult laotud vaagnale, üksteise kõrvale. Müüdnud on kõige lihtsam osta pagariarist häd kiirelt küid kui tahetaks pakkuda midagi erakordsemat, siis tuleb küid eelistada omakodu küpsiseid. Nende valmistamiseks võib soovi korral võtta päris-võid, tarvitada, oma maitsele vastavalt maitseaineid ja võtta vähem suhkrut.

Lisaks eelnevale paar täiendavat retsepti.

Gratineeritud munud sinepikastmes 4isikule

4 muna, 1 sl võid või margariini, 50 g taist suitsusuitsu, 1 sl peeneeks-hakitud peterselliheiti. Grati-neerimise kaste: 1 sl võid või margariini, 2 sl jahu, ca 3 dl piima, soola, ca 1 sl lauasinepi. Rihvitud juustu ja väikseid võitükikesi.

Kõvakskeedetud munad loputa külma veega, koorida ja lõigata pikuti pooleks. Munarebud tõsta välja, lisada või ja kahvliga segada pudruliselt. Lisada peterselli, kuubistatud sink ja seguga täita poollititud munavageld. Kuumu-sekideel gratinvaagen määrda võiga ja täidetud munad tõsta vormi.

Gratiinkastme valmistamiseks kuumendada või, jahuga läbi hau-

tada kuid mitte pruunistada. Lisada vähehaaval ja pidevalt segades kuum piim. Kastet keeta nõrgal kuumusel 5—10 minutit ja lisada maitseained. Kaste tõsta täidetud munadele, raputada peale õhuke kiht rihvitud juustu ja sellele panna mõned väikesed võitükikesed. Grati-neerida 205-kradilises ahjus, diemisel kuumusel 7—8 minutit, s.t. kuni tolt on muutunud pealt he-lekollaseks. Serveerida kohe toor-salatiga. soovi korral võib lauale asetada ka võid, väikseid soola-sialu kuivikileiba.

Seda toitu tehakse ka lihtsama menulusega. Munad lõigatakse pooleks kuid need jäävad täitmata. Poolekslõigatud munad panna vaagnale, peale raputatakse peterselli ja kuubistatud sinki. Kaste tõstetaks peale, kaetakse õhuke-selt juustuga ja gratineeritakse. peterselli asemel tarvitatakse ka hakitud praetud sibulat või seeni.

Soome küpsised
200 g võid, 50 g suhkrut, 50 g magusaid mandleid, 4 mörumand-li, ca 225 g jahu. Katmiseks: 1 munavajaga, 25 g magusaid mand-leid, 1 sl päriskruuti.

Või vahustada suhkruga. Lisada kooritud ja jahvatatud mandlid ja jahu. Taigen segada ja panna üheks tuuiks külmakappi. Rullida umbes sõrnejameesused pikad rullid. Need määrada munavajega ja raputada peale mandli-päriskruuti segu. Lõigata pöid 3-4 sm pikkusteks küpsisteks. Kõpse-tada 205-kradilises ahju-kuumuses umbes 10 minutit.

ELLEN ROOSME

Ajupesijad Kanadas kongressil

TORONTO (VE) — Kanadas vilbis ringsõidul grupp Vene psühiatriteid, kes võtsid osa Banffis peetud psühiatrite kon-ferentsist. Kuna Vene arstide seas oli ka Moskva kurikuula Serbski Psühiatrilise Instituudi juhtivad jõe direktor Aleksander Kacha-jeviga eesotsas, korraldasid juudi ja ukraina ringkonnad Torontos nende piketeerimist ja protestide Ottawasse saatmist.

Teatavasti toimub Serbski Insti-tuudi vaimuhaigeks tunnistatud poliitiliste vangide ajudepeseine, et need oma vaeadeid muudaks. Üheks viimaseks ajudepeseime ohvriks oli kommunistlike võlmu-dega opositsionis olev tuntud ma-temaatik Leonid Pjushetsh.

Protesti Serbski Instituudi tege-laste Kanadasse laskmise vastu toetas Eestiaste Kesknõukogu Kanadas, saates Kanada välismin-istria protestikirja. EKN protesti-kiirja rõhutat, et Kachajevile taoli-se isikud muudavad psühiatrilis-pilkeks, kasutades seda Nõukogu-de Liidus esineva rahulolematuse mahasurumiseks.

11 Ameerikas 1100 Venes

NEW YORK (VES) — Üks Ameerika kesklääne farmer, kes tegi ringsõidu N. Vene kolhoosides jutustas tagasi jõudes ajakirjan-dusele:

"Ma avastasin vähemalt ühe põhjuse, miks N. Vene farmidus on raskustes. Kolhoos, mida ma külastasin, omab sama palju maad kui minugi. Kui minu farmis tead kogu töö ära 11 inimest, siis vene kolhoosis oli tervelt 1100 inimest."

Kohalik elu

ESKILSTUNA

Käsitöö ring
Eskilstuna Skaudisõprade Seltsi käsitööringis sügisloojaga tegevus algab pühapäeval, 22. okt. kl. 15 Viru liipkonna ruumes, Kriehsensgatan 13. Kõik vanad ja uued liik-med tere tulnud.

ESKILSTUNA

Mardipäeva pidu
Eskilstuna Eesti Pensionäride ühing korraldab Sügis-Mardipäeva pöö laupäeval, 25. okt. kl. 15. KPM ruumides Kriehsensgatan 13.

Lauli hapukapsad viinivorsti-dega ja kohv juurdekuuluvaga. Jalakeerutuse eest hoolitseb hr. Neiman oma akordioniga. Osavõtu maks liikmetele oleks 10: — ja väl-jaspoolt ühingut 15: —. Ülejäänud kulud tasub ühing.

Registreerida palutakse hilje-malt 22. okt. tel. 11 65 99 või 12 30 23.

Ühing loodab rohket osavõttu. Kõik tere tulnud.

GÖTEBORG

Filmiõhtu
Göteborgi E. Maja Klubi korraldusel toimub pühapäeval, 5. okt. kl. 16. filmide näitamine J. Järve ja A. Kilo poolt. Värvusfilmid sisal-davad Iisraeli ja Skandinaavia reise. Sissepääs tasuta, Kõik on tere tulnud.

GÖTEBORG

Seltsi pidu
Göteborgi Eesti Selts korraldab 30-ne aastase tegevuse juubelpöö

HALMSTAD

Seltsi juubel
Halmstadi Eesti Selts korraldab oma 30-nda aastapäeva tähistami-seks koosviibimise laupäeval, 25. okt. kl. 18.30 ABF saalis. Kavas sõnalised ja lauluettekanded. Kü-lakosti laulu alal toob laulgrupp "Lemmikud" Göteborgist. Kõik tere tulnud.

STOCKHOLM

Stipendiumid
Reedel, 17. okt. kl. 18.30 antakse Humanitase ruumides Eesti Majas Walling, 32 ühe ELH juures te-gutseva Alide Tundu nimelise sih-tasutuse stipendiumid. Samas kõ-neleb Aarand Roos teemal "Eesti keel mandritevahelise keelena".

VÄSTERÅS

Sügispidu
Västeråsi Eesti Ühing korraldab traditsioonilise sügispeo koos õhtusöögiiga laupäeval, 18. oktoobril kell 18 Arosuusetis, Mimeratan 11. Eeskavalises osas esinevad tun-tud laulgrupp "Hämarik" Göte-borgist ja "Kassari" rahvatantsu-rühm Stockholmist. Tantsu eest hoolitseb Kahu kvartett Köpingsit. Teretulemast kõigile nii kaugeit kui lähedalt!

Garbo mängis esijoones saatuslikke, traagilisi naiskujusid. Pildil Kameeliadaamis Robert Tayloriga.

Legendaarse Garbo juubel

Kogu Läänemaailma ajakirjandus tähistas Greta Garbo äsjamöödunud 70-aasta sünnipäeva pike-mate kirjutustega tema eluloost ja filmidest, peamiselt just filmidest, kuna tema eraelust ju nii vähe on teada. Kuigi maailmakuulus rootsi staar juba 35 aastat pole esinenud üheski filmis, on temast kogu aeg juttu, tema vanade filmide festivalid paeluvad publikut ikka veel, teda pole praegugi unustatud ei Rootsis ega Eestis kus enne sõda Garbo melodramaatilistel filmidel oli suur menu. Mäletan, et koolitüdrukutena püüdsime Greta moodi traagilised välja näha, harjutades peegli ees "Kuninganna Kristina" südantõhestavat troonist loobumise stseeni.

Garbot nimetatakse "elavaks legendiks" või ka "salapäraseks sfinksiks". Seda suurelt osalt ta äärmiselt tagasihoidlik eluviis tõttu. Selline, oma eraelu otse halgane avalikkuse eest peitmine, algas Gretal juba Hollywoodi hüügaevil. Pärast vabatahtlikult erust siirdumist aastast 1941 ei anna Garbo ajakirjandusele üldse enam juttuajamisi, põgeneb pressifotograafide eest ja reisib tihti inkognito "preili harriet Browni" nime all.

Tal on käputäis truid sõpru, nende seas avaliku elu kuulsaid inimesi, nagu omal ajal Winston Churchill ja kreeka surrender Aristoteles Onassis, kes tal altasid uudishimulike võraste eest peitu pugesid. Augustis veetis Greta oma suvepuhkuse Rootsi läänerannikul kuninga noorima lülle Carl Johan Bernadotte ja tema ajakirjanikust abikaasa suvilas, kuhu ükski reporter jaurde ei pääsenud.

1922 kuni 1941 tehti Garboga kokku 27 filmi, nelist suurem osa Hollywoodis, pisarast nõrguva melodramaatilise sisuga. Pikk ja sale, pisut kandleid liigutustega äärmiselt fotogeenne põhjamaa tüüpi jahe diiva ei tohtinud ja kunagi oma filmides viljelda happy endi.

Ta kas uputas enese, nagu tummfilms "Kirk" (1926), sõitis enese autoga surnuks, nagu "Rohelise kübaras" (1929), viskus rongi alla nagu "Anna Kareninas", mida mängis isegi kaks korda (1927 ja 1935), suri tuberkuloosi "Kameelia daamina" (1936) või lasti salakuulajana maha, nagu see toimus "Mata Hari" (1932).

Ka ellu jäades ei tohtinud Garbo oma filmosades õnnelikkus saada. "Marie Walewskas", kus Charles Boyer mängis hilgavalt Napoleonil ja paljude kriitikut arvates päästis muidu nii lootusetult sentimentaalse filmi, pidi Greta armatuult loobuma, sest seda nõudis tõetruu ajaloo esitamine. "Kuninganna Kristina" suri armastatu just uue ühise elu kolimisele. Kui ta aga oma filmikarjääri haripunkti jõudes hakkas järele mängima komöödiat, ja seda väga hästi, kõigepealt "Ninotshkas" naispõlvitruki osas ja siis topeitrollis "Kakelud", tuligi tagasilööki. Kriitikud ja osa publikust ei talunud, et jumalik Greta naerab laginal, joob aplalt vahuvaini, tantsib rumbat, suusatab ja jub.

Auahne filmiüldva reageeris kiiresti - loobudes eadepiisest filmitööst. Asjata paljusid temale üntud filmiproductsionidid kausa "ärjrest uusi osasid, kus ei

puudnud ei Jeanne d'Arc ega Chopini armuke, meesterilides naiskirjanik George Sand. Greta oli oma pisara-filmidega saanud miljonaariks ning rahad paigutanud aktiivsesse ja kinnisvaradesse.

Garbo kolis Hollywoodist New Yorki. Ta koduks pikkade reismiste vahepeatustel sai 7-loaline väheste mööbliga korter East 52-e tänavas, tumeponaste telliseinatega majas. Tagasihoidlik diiva on kirjglik jalutaja. Sageli väljub ta juba varahommikul mõne disk-

Filmis kuninganna Kristina esines mõndagi Greta Garbo enda problematilisest - ka rootsi kuninganna ei abiellunud kunagi...

reetse sõbra saatel ja suundub New Yorgi roheline südamesse Central Parki. Nend lõputud jalutamised, pidev ujumine ja võimlemine on säilitanud ta saleda figuuri, sirge rühi ja hea jume. Ka tema lohakalt sportlik riietus on aastate vältel olnud sama ja loonud moelimas "Garbo-joone".

Vaatamata kuulsusele ja rikkusele on Greta Garbo jäänud üksikuse. Tal on olnud küllalt kaaslasti, nii mehi kui naisi. Aga ta pole kunagi abiellunud. Naistest on tema head sõbratarid bankiliri tütar Cecilia de Rothschild ja Rootsis tuntud lavastaja Mimi Pollack. Viimane olevat isegi leitanud "Garbo" eesotilise kõlaga lavanimi kui Gustafsson enam ei sobinud.

Meestest olevat Garbole eriti lähedane olnud hispaanialiku välismusega partner John Gilbert, viimati "Kuninganna Kristina".

Enne Teist maailmasõda reisis Garbo Itaalias kuulsat dirigendi Leopold Stokowskiga, hiljem sõbrustas ta Briti õukonna fotograafi Cecil Beatoniga. Sellelt pärinevad ka keskealisest Garbost meisterlikult võetud portreed lihtsas riietuses pulloveris.

Jaheda rootslanna elu ainsaks suureks passioniks aga peetakse ta oma lauseerijat "Gösta Berlingi Saaga" tummfilms, vene päritoluga rezhissööri Mauritz Stilleri. Rootsi tummfilmi ajastu Ingmar Bergmanit. Stiller viis Greta Rootsi esiteks Saksamaale, kus ta Berliinis mängis tänavatüdruki Georg Pabsti kuulsaks saanud "Röömu tänavas".

Hiljuti näidati sellest 1925-nda aasta tummfilmist katkeld Baleri televisioonis. Greta oli kõigist teistest kõige kaunim ja loomulikum, vaatamata ülepungutud zhestidele ja mimikale. Stiller sundis täidlast Gretat mõistlikult ja vähem sõnna, õpetas talle õige filmidiva finesse, oli ühesõnaga tema professor Higgins.

1925 kutsuti mõlemad Metro Goldwyn Mayeri filmiühingu poolt Hollywoodi. Seal algas rootslanna peadpöörav filmikarjäär, Stiller pidi aga varsti töötä näitejuhina Euroopasse tagasi pöörduma, kus ta peagi kaelan võlgades, suri murtud meheana.

Greta Lovisa Gustafssoni suguvõsast ja lapsepõlvest Stockholmis Söderni linnas. Blekingegatani tagahoovali miljöös on nüüd ka kõik teada. Ta on oma kujult ja ilmet isa, taksojuhi Karl Alfred Gustafssoni moodi. Perekonnas olid veel õde, kes noorena suri kopsuhälgusse ja vend, kes mõne aasta eest suri Amerikas. Pärast 7-aastase algkooli lõpetamist oli Greta õpilaseks habemeajaja juures, kus ta härrade lõugadele määras seebivahtu.

Järgmine etapp oli PUB kaubamajas müüjana, kus keegi leidlik fotograaf teda pildistas postiteilmistele kataloogi tarvis, moodasid looriga kübarad peas. Nii tulidki väikesed reklaamfilmiosad. Greta sõi Konsumi vahukookiga kooke või demonstreeris roheline pikasäärilisi supeltrikoo-sid.

Sügisel 1922 pääses ta Kuningliku Draamateatri kooli. Seal on taimelaval olnud teliski kuulsaid filmistajaid, nagu Ingrid Bergman, Viveca Lindfors, Signe Hasso. Üeldakse, et Greta Garbo pole

Juhan Viidang 75-aastane

6. oktoobril saab Austraalias, Sydneys, elunev põllumajandus- ja kirjandus- ning kunstikriitik Juhan Viidang 75 aastaseks.

Sündinud Sürgaveres, õppis Viidangis ja Eesti Aleksandri põlulitõekeskoolis Olustveres, mille lõpetas 1925. Töötas õpetajana Hiiu-Kassari põllumajanduslikus täienduskoolis ja jaoskonna agroomina põllumajandusnõuande alal Lelvi-Väljalas ning Eesti Põlumeeste Keskseltsi sekretärina. Raskete põgenikekonnale asus ta oma suure perekonnaga sügisel 1944, mis viis neid Saksamaale ja sealt hiljem edasi Austraaliasse.

Ajakirjaniku tööpõhule asus Juhan Viidang juba 1929. aastal. Ta tegi kaastööd "Päevalehele", töötas juhtkirjanikuna "Vaba Sõna" ja "Uus Sõna" toimetustes, kaastöölisena ajakirjade "Kaitse Kodu", "Põlumees", "Maanõrme" ja sporaadilistelt ka "Agronomid" juures, samuti Rahvuslaste Klubi kuukirja "ERK-i" juures, kus ta viimasel omariikluse aastal oli rahvuspoliitilise osakonna toimetajaks.

Juubilari isiku juures oleme võinud tähele panna teatavat dualismi. See on ainaluade meile kultuuriloo, et endisest põllumajandusnõuandjast kujuneb kirjandus- ja kunstikriitik. Esimene samm astuti aastal 1936, kui mag. Daniel Palgi oli pöördunud Viidangu poole sooviga, et ta "Eesti Kirjanduse" veergudel arvustaks August Mägu romaani "Õitsev meri". Ettepanek võetakse vastu ja ülesanne täidetakse.

See oli Juhan Viidangu elus väga oluline samm ja ühtlasi oma võime tuleprooviks. Õnnestumine julgustas endale võtta ka kandvamaid ülesandeid uuel tööpõlul. Nii on ta avaldanud arvustusi, artikleid ja esseid kirjanduse ja kunsti kohta nii eesti kui ka inglise keeles, seda pidevalt eriti paguluses. Naudinguga loeme tema kirjutisi näit. "Tulimuldas" ja "Mannas".

Juhan Viidangu kultuurilise tegevuse huvialade mitmekülguse vaatlisel ei saa mööda minna tema lemmikharrastusest s.o. kunstiteoste kogumisel, mis ta elus on mänginud väga tähtsat osa. Üle 40 aasta on ta kogunud maale, akvarelle, graafikat ja vähemaid skulptuure. Suurem osa tema eestisagast kunstikogust jäi küll maha, kuid paguluses ta alustas seda vana harrastust uue hooa.

Selleks on ta investeerinud palju oma energiat ja elujõut. Nagu ta ise ütleb, on selline hingeline kirg aidanud mõtestada tema elu ja see on ka aidanud temal uuesti jalule tõusta pärast seda, kui ta kahe aasta jooksul pidi mulla saatma kolm perekonnaliiget.

Oma kunstikogude eesti osas hindab Viidang kõige kõrgemalt Kristjan Raua kolme joonistust, "Kaks ema", "Kuu paiste" ja "Sõjasõnum". Peale Raua on tal esitatud Erik Haamer, Arvo Viha-leum, Endel Kõks, Adamson-Eric, Jaan Grünberg, Ado Vabbe jne, keskealisest generatsioonist Osvald Timmas, Abel Lee, Herman Talvik, Agathe Weber jt ning noorematest Andres Kingisepp, Rutt Tulving ja Tiit Reissar.

Peale loetletud elame Viidangu

Stilleri ootamatust surmast kunagi üle saanud ja see olevat ka määratud tema rahutute rännakute sihtia. Tema näitlejajärelmeid peetakse kaunis keskpaigalikes, aga ta ise on osanud neid võimaluste piires hästi ära kasutada. Temast on kirjutatud suurtmeed, nagu Francos Mauriac, prantsuse Nobeli laureaat, kes temast tegi paari reaga jumaliku olendi. Müüt, elav legend või oma puudusi, ka hariduses osas, osavasti peita oskav, komplekside all kannatav kunagine filmidiva, kes õigel ajal oskas ära minna - Garbo jääb Garboks ka meie lastelastele.

KARIN

JUHAN VIIDANG

kogus üksikeksponaate jaapani kaasagsest graafikast ja saksa ekspresionistidest Lovis Corinthi ja Karl Hooveri gravüüre ning joonistusi. Siis on veel paarikümmeid õli ja akrüüli austraalia, ameerika, hispaania ja hilna kunstnikel.

Pagulaspõlves on Juhan Viidang töötanud peamiselt kehalisel tööal, samaaegselt ka, nagu eelpool nimetatud, kunstikriitikuks. Nii eesti kui ka austraalia ajakirjanduses. On eriti rõõmustav, et ta sel alal on jõudnud kõrgelt hinnatavale positsioonile oma asukohamaa suurimate ajalehtede juures.

Juubel puhul kõigi sõprade südameilku õnnitlused Juhan Viidangule, tervist ja jõudu veel paljude aastateks soovib.

KOOLIVEND
ERVIN JÜRNÖMMERA

J. Rimmelas In memoriam

Alfred Johannes Rimmelas

Linköpingis suri 4. septembril Alfred Johannes Rimmelas, kes malingidele oli hästi tuntud andka maletajana - ta koris maleareenile 1929 eesti koolinoorte esivõitlusi Haapsalus.

Alfred Johannes Rimmelas oli sündinud 7. augustil 1913 Tallinnas. Pärast debüüti koolinoorte meistrivõistlustel võistles ta edukalt viiel noorteturniiril, tulles 1932/33 Pärnus teisele kohale 11 punktiga Paul Kerese järel, kel oli ainult pool punkti enam. Rimmelas arvati 1936 liiduklassi maletajate hulka (mis oli Eestis kõrgem maletajate kvalifikatsioon) ja mängis edukalt matshides Läti ja Leedu vastu. Ta võitisosa ka meistersklassi turniiridest.

Saabumisel Rootsi võitis ta võistlustevõitluse osas vaid algaastalt - hiljem takistas seda terviseil olukord.

LEO SEPP

Leinateated

Põhja-Kalifornias uppus kares-tikus 4. juulil Viia Raud, sünd. 25. mail 1933. Ta elukoht oli Toronto.

New Yorgis suri 21. augustil Elisabeth Jürgenson, sünd. 23. septembril 1932 Orajäl.

Paramuses, New Jersey osariigi suri 22. augustil Magda Tannebaum, n-nä Koober, sünd. 18. juulil 1932 Harjumaal.

Balti. . . Alg. lk. 1

Armast

August Laur'i

Sünd. 6/9 1901 Hiiumaal
Surn. 26/9 1975 New Yorgis

mälestavad leinas

VEND HERMAN

ÕDE IDA

MARIA

AVO

perekondadega

Armas õemees

August Laur

Surn. 26/9 1975 USA-s

Mälestavad leinas

ELSA ESKO
perekonnaga Rootsis

ARNOLD TAMMIK
perekonnaga Eestis

Salme Laid'i

mälestab kurbuses

HALMSTADI
EESTI SELTS

Hääd sõpra

Salme Laid'i

leinavad kurbuses

O. TUULIK
abikaasaga

A. RAHNEL

A. WÄIN

E. KALJULA

K. TOHV

perekondadega

Varalahnunud kallist sõpra

Salme Laid'i

mälestavad

SAARA

HJALMAR

MAJ-LIS

ELMAR

KLARA

LUDVIG

AALE

PAUL

HELJU

VALTER

STEPHAN

Ootamatult lahus surma läbi
meist kõigist armastatud

Salme Laid

Mälestavad kurbuses

OTTO KALJO

perekonnaga

JUHAN TUI

perekonnaga

EDUARD VANAAUS

perekonnaga

ERIK BERGGREN

abikaasaga

JAKOB JANSEN

abikaasaga

FERDINAND KALDMA

abikaasaga

DANIEL KULL

abikaasaga

LEIDA TAMM

JAKOB SALV

H. Con. Res. 389:

Kuna USA on oma rajamist saadik olnud pühendatud enesemääramise põhimõttele, ja

Kuna see tähtis moraalne põhimõte on taaskinnitatud Ühinenud Rahvaste põhikorras, ja

Kuna Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit on tema põhikorra järgi vabariikide vabatahtlik föderatsioon, ja

Kuna kolm Balti vabariiki (Leedu vabariik, Läti vabariik ja Eesti vabariik) ei astunud Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu vabatahtlikult, vaid okupeeriti

Vene sõjaliste jõudude poolt 2. maailmasõja algul, järgnevalt inkorporeeriti vägivalga Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu poolt

ja alluvad viimasele, ja

Kuna Balti riikide rahvaste (leedulased, lätlased ja eestlased) etniline päritolu on keele, kultuuri, ühiskondlike traditsioonide ja usu poolest selgesti erinev vene rahvast, ja

Kuna Balti riikide elanike kütüditamine ja laialipillamine Siberisse ja massilise koloniseerimisega, mille käigus venelased asendavad ära viid kohalike elanikke, Nõukogude Liit ähvardab hävitada Balti rahvaid kui kultuuriliselt, geograafiliselt ja poliitiliselt omaette ja etniliselt homogeenset elanikkonda, ja

Kuna sellisest kohtlemisest hoolimata Balti riikide kodanike vaim ei ole murtud ja Balti riikide kodanike tahe riiklikuks iseseisvuseks on jäänud endiseks, ja

Kuna USA on järjekindlalt keeldunud tunnustamast Nõukogude Liidu seadusevastast okupatsiooni Balti riikides ja on jatkanud diplomaatiliste suhete pidamist iseseisvate Leedu, Läti ja Eesti vabariikide diplomaatiliselt esindajatega, ja

Kuna Ühinenud Rahvad ja Ühendriikide delegatsioon Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis on järjekindlalt üleva hoidnud nende Aasia ja Aafrika rahvaste õigust enesemääramisele, kes on või on olnud võõra imperialistliku valitsuse all, nüüd, sellepärast siis

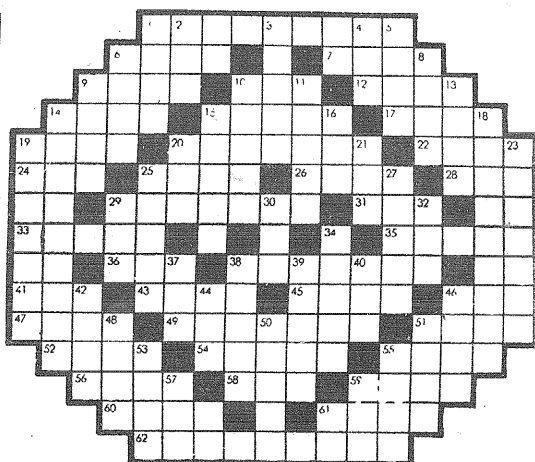
Oigu otsustatud Esindajatekoja poolt (Senati kaasnoolekul), et Kongressi seisukohaks on et -

(1) president ja välisminister peaksid astuma kõik tarvilikud sammud Balti riikide küsimuse viimiseks Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni ja taotleda, et Ühinenud Rahvad nõuavad Nõukogude Liidult -

(A) viia kõik vene ja mitte-kohalikud väeosad, agendid, kolonistid ja kontrollijad Leedu, Läti ja Eesti vabariikidest, ja

(B) - võimaldada kõigil Balti väljasaadetutel tulla tagasi kodumaale Siberist ja vanglastest ning töölaagritest Nõukogude Liidus.

(2) Kuni, balti riigid on saanud iseseisvateks peaks välisminister niisuguste vahendite kaudu, nagu USA Informatsiooni Agentuur ja teised USA valitsuse teised informatsiooni asutused, tegema kõik mis temal võimalik, et Balti riikide küsimust viia kõigi rahvaste tähelepanu ette

Ristsõna 23

Paremale: 1 teater Eestis 6 äritegemise vahend 7 väike okasloom 9 ümbris 10 palu 12 kaunis 14 isikutumistus 15 külatänav (murd) 17 tuldpurskav mägri Itaalias 19 eksisteeris, oli 20 armastusjumalanna oriend 22 liik 24 sinul 25 rüetvad"

Teatme . . .

Alg. lk. 1

antud andmetega, on tekitanud elavaid proteste ja pärast teaduslikku vigade paljastamist Slavic Teview's on toimetud valikelt möönnud, et "andmed on eksiteele viivad".

— Oleme saanud kõik need artiklid revideerimisele, on märkinud 1974-nda aasta väljaande peatoimetaja Warren E. Preece.

Prof. Misiunas, Slavic Review uurimustöö autor, rõhutab, et inglise teatmeteoses on edasi annud nõukogude propagandalisel seisukohal aaloo, mil tegelikkusega vaevalt on kontakti.

Osad nendest artiklitest oleks nagu väljakirjutised N. Liidu propagandalehtedest. Kusagil ei mainita, et lubatud on ainult üks, kommunistlik, partei. Eelmises, 14-ndas väljaandes oli Eesti all kõnelnud maa okupeerimisest puinaarmee poolt ja sellele järgnenud massküüditamistest ja hukkamistest. See on uues väljaandes kadunud ja peatoimetaja on ütnud vabandavalt: "Küüditamisarsusid ei saa vaadelda kui entsüklopeedia andmeid, need on aastaraamatute jaoks".

— On võimalik, et ebaõiged andmed on sisse lipsanud kas hooletusest või siis teadlikult, on ütnud peatoimetaja Preece ise.

Nõukogude poolt püütakse ilmselt võltsitud ajalugu muuta tõeliseks ajalooks lihtsameelsete lääne teatmeteoste koostajate abiga.

eriliste raadioprogrammide ja publikatsioonide abil.

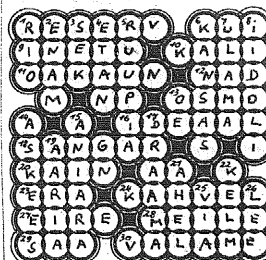
(3) Leedu, Läti ja Eesti rahvastele tuleb enesemääramise õigus taastada vabade valimiste kaudu Ühinenud Rahvaste järelevalve all pärast seda kui Nõukogude Liit on Balti riikidest välja tõmbunud ja

(4) enesemääramise õigus tuleb teha Ühinenud Rahvaste peamiseks eesmärgiks ja see tuleb anda kõigile rahvastele, kes praegu on sundkorras allutatud N. Liidu kommunistlikele.

se osa 26 pink 28 papagoi liik 29 usklikkus 31 naiskõäl 33 kelnar 35 tagasihoidlikul 38 asi 38 maa Lähis-Idas 41 tuulepuhang 43 lehma "peakaunistus" 45 mitte ilmsi 46 matemaatiline lüh. 47 Trooja sõja kanglane 49 eesti naiskirjanik ja praeguse Radio Liberationi toimetaja 51 kitsas kraav 52 ring 54 jõgi Aastias 55 kõu 56 Mehhiko diktaator (1877-1911) 58 rootsi tõoturu juhatus (ametl. lüh.) 59 jutt, plära (rootsi k.) 60 Shakespeare draamatuntund kuningas 61 meloodia 62 seal elab peamiselt mulke.

Alla: 1 tarbeese kodukaunistamisel 2 EPL toimetussilile 3 "Taeval" leib 4 nõnda 5 möödunud päev 6 koduloom 8 Eesti kirjanik 9 raskus 10 kõrged mõtted 11 tei teaduslikku tööd 13 uss (ingl.k.) 14 süvakivim 15. end. vallitseja Venemaal 16 geograafiline mägide nimetus (ingl.k., lüh.) 18 kavalikindl töu parandamine 19 teater Eestis 20 kartlik 21 telegraafagentuur 23 pealinn Euroopas 25 heinavõrk 27 Rock and rolli kuningas eesnimi 29 element (om. käanne) 30 kell 32 lennuk 34 Rootsi sõjaväejuhataja 30-a. sõjas 37 vanuses 38 lahti tegema 39 avameelsus, ustavus 40 kuulus term Londonis 42 tuumtuim ooperlprimadonna Eestis iseseisvuse ajal 44 keskelt masti külge kinnitatud rõhtpuu 46 usulanh 48 okasloom 50 moodne tants 51 raadiojoon Berliinis 53 äge viha 55 kaupluses 57 paragitööde 59 kreeka täht 61 lüh. rootsi tiitel.

Lahendus 22:

Buffalos USA-s suri 13. septembril Irmgard Lupkin, sünd. 4. oktoobril 1902.

Calgary, Alberta provintsis Kanadas suri 8. septembril Alberta Johanna Metspak, n-na Ustal, sünd. 7. augustil 1882 Tallinnas.

Haloo! Lõbusad eesti daamid vanuses 55-65 a. Teiega soovib tösist

tutvust

korralik kaine eesti mees.

Vast. "Sügis 1975" all EPL, Box 687, 101 29 Stockholm 1.

Televisiooniprogramm

TV Lõrdag

9.15 Let's talk business. Kurs i af-färsengelska. 3. Meetings. Färg. Suomenkieliset ohjelmat. Finskiprägika program:
1.30 Tapahtumia - Ajankohtaista suomalaisille.
Aktuelli magasin för finskiprägika. Endast på finska.
0.00 Nykynuori. Väri.
Ung i dag. Verkstadsarbetaren Pekka Mononen från Tammerfors berättar om sitt arbete. Textat på svenska. Färg.
10.10-10.50 Tasavallassa tapahtuu.
Väri.
Det händer i republiken. Aktuelli program. Textat på svenska. Färg.
10.55 Tillsammans med Hans Leygraf. Presentation. Färg.
11.05 Tillsammans med Hans Leygraf. Ett möte kring Beethovens Pathétique-sonat. Första säsongen. Färg.
11.40 Karibu Malsha. En berättelse från Ostafrika. 3. Skörden. Textat. Färg.
12.05 Por Favor 2. Spansk fortsättningskurs. Färg.
12.30 Aktuelli i veckan. Aktuelli-tredaktionen sammanfattar. Textat. Färg.
13.00-17.15/17.30 TV-pucken. De inledande matcherna i Ishallen i Oskarshamn. Mac Gänger. Färg.
17.35 Mitt hus och min trädgård. Sören Engelbrektson pratar om drivningsbåtar och fågelholkar. Färg.
17.55 Helginsalva. Färg. S:t Mikael's kyrka i Örebro. Färg.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Meddelanden.
18.10 En katastrof bland pingviner. På halvön Punta Tombo söder om Argentina ligger världens troligast största pingvinkoloni. Färg.
18.40 Lorange Maasari och Dartan-gard. Tjyven Gustav hållas på: ... kvickt slet han av sej kläderna tills han stod i bara kallsongerna. En animerad dockfilm i fem delar. Manus: Barbro Lindgren. Regi: Sun-niva Kellquist. Färg.
19.00 Ett köpmanshus i skärgården. En TV-serie av Olle Mattson efter Emilie Flygare-Carléns roman. Kapitel VI: Sista underrättelserna från vännen på Svartskär. Musik: E. Kjermerman. Regi: Ake Falck. Färg.
20.00 Slottstappning. Lasse Holmqvist på Trolleholms slott. Färg.
Medv. bl a Per Dunsö, Isa Quensel och Ulla Sallert.
21.00 Aktuelli, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35 Slottstappning fortsätter. Färg.
22.00 Djur i Europa. Franska filmare tar oss med till olika fågelberg på klippiga gård från Bretagne till Island. Färg.
22.15-23.05 Kojak. Telly Savalas som kriminalkommissarie Theo Kojak.
TELEVISION 2
13.00 Kvällsöppet. Färg.
14.00 Herrskap och tjänstefolk.
15.00-15.40 I ödemärken byggde dom ett samhälle. Under 30-ålets depression byggdes ett gruvsmåhälle upp i Laver, mitt i ödemärken.
17.35 TV-nytt, väder.
17.50 Komiska pantomimer: Harlekins skelett. Gammal konstteater. Commedia del Arte, i tre delar för barn och vuxna. Färg.
18.00 Lördags. Oj vad skönt att få vara sjuk ett par dagar. Färg.
18.30 Kring varieté för hela familjen. Färg.
19.30 Mr. Magoo. Färg. Amerikansk tecknad filmserie.
20.30 Rapport, väder.
21.00 Stilla flyter Don - sovjetisk långfilm från 1977-78 efter Michail Sjolochovs berömda roman. Del 2.
21.50 M A S H. Amerikansk farskomedi där allt är tillåtet - som i krig och kärlek. Färg. "Kapten Pierce? Nej, kapten Hyde".
21.55 TV-nytt, väder.
22.30-23.10 Gary Engmans program. Det fjärde programmet i en lång programserie med Gary Engman från Malmö. Veckans gäst är Peter Dahl, kontroversiell konstprofessor. Färg.

TV Söndag

8.30 Por Favor 2. Spansk fortsättningskurs. Färg.
9.00 Gudstjänst. Från Salemyrkian i Mo, Lögdeå (Nordmalings Baptist-församling). Predikan av past. Sven Nilsson. Mötledare: Past. Ivan Bjurbo. Strängmusik och sång. Solist: Arnold Eksmo. Färg.
Suomenkieliset ohjelmat: Finskiprägika program:
10.15 Uutisviiko.
Nyhetstecken. Endast på finska.
10.45 Pertsa ja kulu ja timantirosvot. Färg.
11.00-11.15 ca Veikko Ahvenainen soittaa harmonikkaa.
Veikko Ahvenainen spelar dragspel.
14.25 Insyn: Är statens medicin bättre? För vi bättre och billigare medicin om staten tar över läkemedelsindustrin.
15.05 Jennie, Lady Randolph Churchill. Färg.
16.00 Kontakt med tecken. Det första programmet i serien Kontakt med tecken. TVU:s nybörjarkurs i teckenspråk. Textat. Färg.
16.30-17.00 Familjesener. I morse hos Ewamay och Jens. Ewamay kommenterar själv sin filmade morgon.
17.25 Inge' nytt under solen. Simsalabim - några glimtar från en Magi-föreläsning på Olympia i Paris.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Gentlemannaliga - engelsk spelfilm från 1959.
19.45 Flyttfåglar. Från Tjälön i Väst-ordalans vildmark. Färg.
20.10 Människans framsteg. I Zagros-bergen i Iran lever Bakhtiaristam-men.
21.00 Aktuelli, väder.
21.45 TV-nytt.
21.50 Söndagskväll. Vi och våra döda. Färg.
22.00-22.50 ca TV-tittarna tycker. Svenska folket mot makthavarna på Sveriges Radio vid ett publikforum i Kristianstad. Färg.
TELEVISION 3
10.20-10.30 Bille 1. Nybörjarkurs i tyska. Program 1. Färg.
13.00-14.15 ca TV-pucken. Från andra dagens matcher i årets 17:e upplaga av TV-pucken i Ishallen i Oskarshamn. Mac Gänger. Färg.
14.30 ca Svenskt travkriterium. Sändning från dagens sex första lopp på Solvalla. Bertil Hallqvist och Lars-Gunnar Björklund.
15.30-17.00 ca Söndagsblond: Järnets män - svensk långfilm från 1935 i Gunnar Olsson's regi.
I rollerna: Oscar Ljung, Sven-Erik Karlsson, Carl Deurell, Arthur Natop, Hjalmar Peters, Hilding Gavle och Gunnar Olsson.
17.35 TV-nytt, väder.
17.50 Totte. Tio program av Stig Lasseby efter Gunilla Wolde's böcker. 6. Totte går till doktorn. Färg.
17.40 ca Mumindalen av Tove och Lars Jansson. 6. Den stora brasan. Färg.
17.50 Inomhuslek. Dansk tecknad film. Färg.
18.00 Japanska trisnitt. I Japan har konsten att göra träsnitt utvecklats till mästerskap genom århundradena. Färg.
18.30 Dokument utifrån. Färg.
19.00 Berättare i landskapet. Gunnar Adolfson har alltid återvänt till sitt småländska Tröjemeå.
19.30 Rapport, väder.
20.00 Den hemliga verkligheten. Av Annamaria och Kay Pollak. Del 4. Det rädda folket. Serieteater för hela familjen om Anders och hans vän Bertil Karlsson. Denna gång handlar det om: En skolelev på av-vägar. Regi: Kay Pollak. Textat. Färg.
I rollerna: Claes Elefalk, Hans-Erik Stenberg, Pia Arnell och Bertil Norström.
20.30 Sportspegeln.
21.00 Osa djurf emellan. Ett program om djurförsk.
22.30 TV-nytt, väder.
22.35-22.45 Innan vardas. Några tankar förmedlade av Nils Johansson, arbetslös journalist från Växjö. Färg.

TV Måndag

9.00-9.10 Switch on, Åk 3.
9.15 Den hemliga verkligheten, Åk 4-6. Färg.
9.45-10.05 I Latinamerika, Åk 6. Färg.
10.10-10.25 Over grensene, Åk 1-3. Färg.
13.50-14.30 Familjesener. I morse hos Ewamay och Jens.
14.30 Okko Kamu. Färg. Porträtt av den unge finske dirigenten som på kort tid skaffat sig internationell ryktbarhet.
15.00-16.20 Knuder. Möten mellan handkappade och friska människor.
16.30-17.00 Halvtem. Färg.
Herr Kubbs.
Staffan berättar om hjärtat.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Vi är samer. Färg. 1. Vi följer med samerna och ser renskötsel, fiske och jordbruk.
18.30 Sveriges magasin. Färg.
19.20 Det är dottern och beskaftenheten i människors liv som intresserar oss. Färg. Infor TV i:s presentation av fyra pjäser som har gjorts av Tony Garnett och hans medhjälpare Carl-Olof Lång gjort en intervju med Garnett.
19.45 Steven - engelsk pjäs. Färg.
21.30 Aktuelli, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35-23.00 Pejling. Färg. Aktuelli studiodébat. Programledare: Herbert Söderström.
TELEVISION 2
Dagpris:
15.30 I naturen med Nils Dahlbeck. Färg.
Dagpris:
16.00-16.30 Gomidda. Färg. Hatte fu-ruhagen med matroade gäster.
17.35 TV-nytt, väder.
17.30-18.00 Fem myror är fler än fyra elefanter. Färg. Med Magnus, Brasse och Eva.
19.10-19.20 Bille 1. Färg.
19.30 Regionala nyheter.
20.00 Mayafolket. Färg. Dokumentär-film om Mayaindianerna.
21.00 Om "om" för vuxna. Färg. Vi vuxna vet ofta så lite om hur hand-likapade har det.
21.10 Djungelmorden, fransk-mexi-kansk långfilm från 1956. Regi: Luis Bunuel.
22.50-22.55 TV-nytt, väder.
TELEVISION 3
e Försökeprogram:
9.20-9.45 Om - stora och små med knorr på. Färg.
Skol-TV:
10.00 Switch on, Åk 3.
10.10-10.25 Over grensene, Åk 1-3. Färg.
10.35-10.55 Port of secrets, Åk 9. Färg.
11.00-11.30 Por favor 2. Färg.
Skol-TV:
12.30-12.40 Fyra epoker - fyra mil-jöer, gymn.
12.45-13.05 Vid Medelhavet, Åk 5. Färg.
13.10 Slöjd, Åk 4-6. Färg.
13.35-13.50 Let's talk business, Åk 1-3. gymn. Färg.
14.00 Naturvetenskapligt magasin, gymn. Färg.
Skol-TV:
14.30-15.00 Om - stora och små med knorr på. Färg.
16.30-17.00 Halvtem. Färg.
Manne i sanden.
Irini och Eva visar hur du kan spela skuggspelsteater.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Kika digga digga. Färg.
18.25 Fabernas värld. Färg. Vargen i gropa.
18.30 Sveriges magasin. Färg.
19.30 Tillsammans med Hans Leygraf. Färg. Möte kring Beethovens Pat-hétique-sonat med Hans Leygraf och sex av hans f d elever.
20.05 Sista chansen - tecknad kort-film av Kerstin Abram-Nilsson.
20.10 Pingvinmålarn. Färg.
21.00 Aktuelli, väder.

TV-nytt.

21.35 Flonden inom dig. Färg.
22.45-23.00 Let's talk business. Färg.
TELEVISION 2
Dagpris:
15.30 Journalen. Färg.
Dagpris:
16.05-16.50 MASH. Färg.
17.25 TV-nytt, väder.
17.30-18.00 Fem myror är fler än fyra elefanter. Färg. Med Magnus, Brasse och Eva.
19.00-19.30 Kontakt med tecken. Textat. Färg.
19.30 Regionala nyheter.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Herrskap och tjänstefolk. Färg.
20.55 Anslagstavlan. Färg.
21.00 Det nya Norge: Socialism eller kapitalism i oljans spår? Färg.
21.30 Kvällsöppet. Färg. Christian Hedlund i Luleå.
22.15-22.20 TV-nytt, väder.

20.05 Jennie, Lady Randolph Churchill. Färg.
21.00 Aktuelli, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35-22.05 Sportextra.

TELEVISION 2

15.30-16.30 Nygammalt. Färg.
Försökeprogram:
17.00 Om - stora och små med knorr på. Färg.
17.25 TV-nytt, väder.
17.30-18.00 Fem myror är fler än fyra elefanter. Färg. Med Magnus, Brasse och Eva.
18.30-19.00 Jag ser inte på munnen vad du säger. Textat. Program om Anna som är hörselskadad.
19.20 Regionala nyheter.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Tidstid. Färg. Berndt Ahqvist, Olle Stenholm och Peter Werner.
20.30 Gomidda. Färg. Hatte Furuha-gen med matroade gäster.
21.00 Utmaningen. Vår standard är mer än lagom. Professor Lars Ingel-stam utmanar en person om vår materiella standard och framtiden.
21.30 Kvällsöppet. Färg. Christian Hedlund.
22.15-22.20 TV-nytt, väder.

TV Onsdag

Skol-TV:
9.20-9.40 Föremålen berättar, Åk 4. Färg.
9.45-10.00 Musik ett, Åk 1.
10.10-10.30 Barnkunskap, förskole-läro.
10.35 Slöjd, Åk 4-6. Färg.
12.20 Den hemliga verkligheten, Åk 4-6. Textat. Färg.
12.50-13.05 Let's talk business, Åk 1-3. gymn. Färg.
16.30-17.00 Halvtem. Färg.
Den fantastiska älskan.
Den lilla björnen.
Kagitan sekuller. (Pappersgrilang-erna).
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Vår fantastiska värld. Färg.
18.30 Sveriges magasin. Färg.
19.30 i stället för sjukhus. Färg. 3. De fyra stegen. Om Strandhagens sjuk-huset för psykiskt sjuka i Sävsjö i Småland.
20.00 Studio K. Färg. Fritiof Hag-lund.
21.00 Aktuelli, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35-22.15 Familjesener. I morse hos Märten och Tobias.

TV Fredag

10.00-10.10 Switch on, Åk 3.
Försökeprogram:
10.30-10.55 Om - Missan, Busan och andra katter. Färg.
11.50 Bille 1. Färg.
Skol-TV:
12.00-12.15 Gymnastik med variatio-ner. Färg.
12.45 Sniffare, Åk 4-6. Färg.
13.10 Slöjd, Åk 4-9. Färg.
13.35-13.55 Port of secrets, Åk 9. Färg.
Försökeprogram:
14.30-14.55 Om - Missan, Busan och andra katter. Färg.
16.30-17.00 Halvtem. Färg.
Hunden och barnen är ute i regnet. Känguru.
17.25 Tapahtumia. Aktuelli magasin för finskiprägika.
17.55 Meddelanden. 18.00 TV-nytt, väder.
18.05 En skogstjärn. Färg.
18.30 Sveriges magasin. Färg. Direkt-sändning från Gustavsborgs Bruk.
19.30 Det första könet. Färg. 1. USA-kvinnan - fångad i välfärd. Serie av Erwin Leiser.
20.00 Ett tropiskt vildmarksräke. Färg. Jan Lindblad tar oss åter till Guyana i ett program sammanställt av "Där floderna söds", "I ursko-gens tak", "Såna djur finns" och "Djungeln" som sändes under Ja-nuari-felbarnet 1970.
21.00 Aktuelli, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35-23.05 Kärlekens bröd, svensk långfilm från 1933. Regi: Arne Matt-son.

TELEVISION 2

Dagpris:
15.30-16.30 Kvällsöppet. Färg.
17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Fem myror är fler än fyra elefanter. Färg. Med Magnus, Brasse och Eva.
18.00 Den förtrollade kofferten. Färg. 5. Fängna i det förtutna.
18.15 Öron - kanadensisk kortfilm. Färg.
18.30-19.20 Hem till gården. Färg.
19.20 Regionala nyheter.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Made In Sweden - för export. Färg. Sång och musikunderhåll-ning med ABBA, Merit Hem-mingson, Lill Lindfors, Björn Skifs, Sylvia Vrethammar och Lasse Åberg.
20.45 En ny bok - diktsamling av Rolf Ågestam.
21.00 Fredagsdeckaren: Baretta. Färg.
21.50 "Ett heroiskt folk". Färg. Den officiella kinesiska filmversionen av livet i de befriade zonerna i Kam-bodja våren 1975 fram till Pam Pehns fall.
22.40-22.45 TV-nytt, väder.

TV Torsdag

9.00 Barnkunskap: Barneobservatio-ner, Åk 1, gymn.
9.30-9.40 Port of secrets, Åk 9. Färg.
9.45-10.00 Gymnastik med variatio-ner. Färg.
10.10 Naturvetenskapligt magasin 2, gymn. Färg.
10.35-10.55 Slöjd, Åk 4-9. Färg.
12.45-13.05 Socialkunskap: Problem i välfärd, Åk 1-3, gymn.
13.35-13.55 Efter gymnasieskolan. Färg.
14.00-14.25 Roller och situationer, Åk 8.
16.30-17.00 Halvtem. Färg.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Barnjournalen. Färg.
18.30 Sveriges magasin. Färg.
19.30 Vägen till Jere. Färg.
22.55 Om "om" för vuxna. Färg.